

www.musavat.com

MUSAVAT

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 1-3 iyun 2024-cü il Şənbə № 95 (8468) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

1 iyun təqvim - uşaqlar günü

Qəzzada 15 mindən çox uşaq ölüb; ölkəmizdə bu sahədə ən ciddi problemlərdən biri...

yazısı səh.11-də

Moskvanın Bakıdan qərībā istəyi - Donbasa yardım...

yazısı səh.4-də

Kremlin Paşinyanı devirməyə gücü çatmır, yoxsa əvəz tapmır?

yazısı səh.5-də

Prezidentdən Xocalı xəbərdarlığı və İrəvanın susqunluğu

yazısı səh.6-də

Kilsəni necə susdurmağın yolu tapıldı - vergi...

yazısı səh.5-də

Dünya Ukraynanın atacağı o raketini gözləyir

yazısı səh.7-də

Gürcüstanda qalmaqallı qanun qüvvəyə mindi, sonra...

yazısı səh.8-də

Türkiyə parlamentinin PKK-çı deputatı Azərbaycana qarşı

yazısı səh.9-də

Məktəblərdə cinsi tərbiyə dərsi - ekspertlər buna qarşıdır

yazısı səh.11-də

Təhsil büdcəsi 4 dəfə artırıldı - valideynlər "fond pulu"ndan qurtulacaq?

yazısı səh.12-də

Xankəndidə konsulluq müzakirələrində ilginclik detal - "Sülhməramnlardan sonra..."

yazısı səh.9-də

ERMƏNİ MÜDAFİƏ NAZİRİ AVROPADA - BRÜSSELLƏ SİLƏH ANLAŞMASI İŞƏ DÜŞÜR

Paşinyan Ermənistanın orduya müharibə aləti kimi baxmadığını desə də, müdafiə naziri avropalı generala görüşür, ölkəsi sülh ritorikası fonunda altdan-altdan silahlanır yazısı səh.7-də

İşdən çıxarılan icra başçısı haqda media nələr yazıb?

Restoranlar, istirahət mərkəzləri, fermer təsərrüfatları, böyük supermarket və daha nələr... yazısı səh.3-də

Aydın Mirzəzadə

YAP-çı deputat Pənah Hüseynin 30 dəirə təklifini rədd etdi

yazısı səh.9-də

Əli İnsanova "konstruktiv müxalifət mandati" verilə bilər

yazısı səh.3-də

Zatulın ermənilərə yenə "dayım" dedi

yazısı səh.4-də

İki əsas magistral yolda hərəkət məhdudlaşdırılır

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi Bakı-Quba-Rusiya Federasiyası və Bakı-Ələt-Qazax-Gürcüstan Respublikası ilə dövlət sərhədi avtomobil yollarında hərəkətdə olan iriqabaritli və (və ya) ağırçəkili nəqliyyat vasitələrinin çəki və kütlə parametrlərini ölçən texniki vasitələrin (elektron tərəzilərin və çiplərin) ümumi istifadədə olan avtomobil yollarında quraşdırılması ilə əlaqədar hərəkətin yenidən təşkili ilə bağlı hərəkət iştirakçılarına (sürücülərə) çağırış edib.

Modern.az agentliyə istinadən verdiyi məlumata görə, M-1 Bakı-Quba-Rusiya Federasiyası ilə dövlət sərhədi avtomobil yolunun 65,1-ci kilometrində sol tərəfdə (Giləzi-Sitalçay ərazisində Bakı istiqamətində) quraşdırılan elektron tərəzi sisteminin son tamamlanma işləri ilə əlaqədar 10 gün müddətində nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti qismən (fasilələrlə) məhdudlaşdırılaraq 500 metr məsafədə kənardankeçmə yolu ilə təşkil edilib.

Həmçinin, M-2 Bakı-Ələt-Qazax-Gürcüstan Respublikası ilə dövlət sərhədi avtomobil yolunun 47,9-cu kilometrində (Qaradağ ərazisi, DYP postu yaxınlığında) quraşdırılması nəzərdə tutulan elektron tərəzi sistemi işlərinin başlanılması ilə əlaqədar 2 ay müddətində nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti qismən (fasilələrlə) məhdudlaşdırılaraq 500 metr məsafədə kənardankeçmə yolu ilə təşkil edilib.

Naxçıvanda komanda-qərargah təlimi keçirilib

Əlahiddə Ümumqoşun Orduda (ƏÜO) komanda-qərargah təlimi keçirilib.

Bu barədə Müdafiə Nazirliyinin Mətbuat xidmətindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, komanda-qərargah təlimində bölmələr təlim rayonlarına çıxarırlarkən onların manevr imkanları, komandirlərin və qərargahların yaranmış mürəkkəb əməliyyat şəraitində idarəetmə bacarıqları və qərargahların bölmələrin hərtərəfli təminatında fəaliyyətləri yoxlanılıb.

Açılmış səhra və stasionar döyüşü idarəetmə məntəqələrində yuxarı komandanlıqdan alınmış tapşırıq əsasən əməliyyatların planlaşdırılmasına başlanılaraq optimal qərarın qəbulu üçün hərbi qərar qəbulətmə prosesinə uyğun fəaliyyətlər icra olunub.

Təlimin ikinci mərhələsi ənənəvi olaraq qərargahlar tərəfindən qəbul edilən qərarların, komandirlərin bölmələri idarəetmə bacarıqlarının və atəş-dəstək vasitələrinin effektiv istifadəsini görmək məqsədilə Simulyasiya Mərkəzində kompüterlər üzərində oynanılması ilə keçirilib.

Ermənistan Rusiya kanalının yayımını bərpa etdi

Ermənistanda Rusiyanın "Birinci Kanal"ının yayımı bərpa edilib.

Ermənistan mətbuatı xəbər verir ki, bunu ölkənin yüksək texnologiyalar və sənaye naziri Mxitar Hayrapetyan bildirib.

"Ölkədə Birinci Kanalın yayımı əvvəllər borca görə dayandırılmışdı - onun multipleksə çıxışını təmin edən Ermənistan Televiziya və Radio Yayımaları Şəbəkəsinə 2,5 milyon dram (təxminən 6 min avro) borcu yığılmışdı. Borc ödənilib", - deyir o qeyd edib.

Bundan əvvəl Ermənistan rəsmiləri Rusiya federal mediasını ölkədə hibrid müharibəyə başlamaqda ittiham etmişdilər və "Birinci Kanal"da ölkənin baş naziri Nikol Paşinyanla bağlı qalmaqallı süjet yayımlandıqdan sonra Rusiyanın İrəvandakı səfəri Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyinə çağırılmışdı.

İlhamə Quliyevanın oğlu ölüb?

Xalq artisti İlhamə Quliyevanın övladlıq oğlu Orxan Nadirovla bağlı şok iddia yayılıb.

"Olay" bildirir ki, Əməkdar jurnalist Xoşqədem Hidayətqızı "Səni axtarıram" verilişində əldə etdiyi məlumata görə, Orxanın həbs olunmadığını bildirib.

O deyib ki, onun iki pasportu - biri saxta, digəri isə əsl sənədi olub. O. Nadirovun sərhədi keçməsi ilə bağlı heç bir məlumatın olmadığını qeyd edib.

Orxanın anası isə "Orxan mənə 8 ayda bir dəfə də olsun zəng etməyib. Əgər salamat olsa, mənə

zəng edərdi. Elə bir məlumatı mən də almışdım. Orxan qurumlar tərəfindən saxlanılmayıbsa, mümkün deyil mənimlə əlaqə saxlamasın. O bilir mən necəyəm, nə problemlərim var. Çünki gün ərzində iki-üç dəfə onunla danışmışam", - deyər vurğulayıb.

Hava xəbərdarlığı

Bakıda və Abşeron yarımadasında iyunun 1-i günün ikinci yarısından 2-si axşamadək şimal-qərb küləyinin 15-20 m/s, arabir 23-25 m/s, 1-i axşam və 2-si gecə və səhər yarımadaının bəzi yerlərində arabir 28 m/s-dək güclənəcəyi gözlənilir.

Bu barədə Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, Azərbaycanın rayonlarında iyunun 1-i şimal və qərb rayonlarından başlayaraq 2-si axşamadək bəzi yerlərdə arabir yağış yağacağı, şimşək çaxacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə (Qazax-Gəncə, Daşkəsən-Gədəbəy, Şərqi Zəngəzur, Qarabağ, Balakən-Şəki, Quba-Qusar, Dağlıq Şirvan, Mərkəzi Aran, Lənkəran-Astara) leysan xarakterli intensiv olacağı, dolu düşəcəyi, yüksək dağlıq ərazilərdə sulu qara keçəcəyi ehtimalı var.

İyunun 1-i gündüzdən 2-si gündüzədək qərb küləyinin 15-20 m/s, ayrı-ayrı yerlərdə arabir 23-28 m/s-dək güclənəcəyi gözlənilir.

"Yelo Bank" bağlanır?

2024-cü ilin birinci rübündə "Yelo Bank" ASC-nin depozitlərinin həcmi 837 milyon 248 min manat olub.

Referans.az bu barədə "Yelo Bank"-ın maliyyə hesabatına istinadən məlumat verir.

Belə ki, bu, 2023-cü ilin sonu ilə müqayisədə 454 milyon 775 min manat, yəni 35,2 % azdır.

2023-cü ilin sonunda "Yelo Bank"-ın depozitlərinin həcmi 1 milyard 292 milyon 23 min manat olub.

2024-cü ilin yanvar-mart aylarında "Yelo Bank"-da fiziki şəxslərin depozitlərinin həcmi 623 milyon 485 min manat təşkil edib.

Bu ilin yanvar-mart aylarında "Yelo Bank"-da hüquqi şəxslərin depozitlərinin həcmi 213 milyon 762 min manat təşkil edib. Bu, 2023-cü ilin sonu ilə müqayisədə 506 milyon 833 min manat yəni 70,3% azdır.

Hüquqi şəxslərin depozitlərinin həcmi 2023-cü ilin sonunda 720 milyon 595 min manat olub.

Metroda kondisionerlər nə vaxt qoşulacaq?

Avtobusların bəzilərində isti hava şəraiti ilə əlaqədar kondisionerlər istifadəyə verilməyə başlanılıb. Maraqlıdır metroda nə zamandan kondisionerlər istifadəyə veriləcək?

Məsələ ilə bağlı modern.az-a danışan qurumun mətbuat katibi Bəxtiyar Məmmədov bildirib ki, sabahdan Bakı metropoliteninin stansiya və tunellərinin ventilyasiya sistemi yay qrafikinə keçiriləcək: "Ventilyatorların yeni qrafikinə əsasən, stansiyaların gün ərzində havalandırılması yay fəslinin orta temperatur rejiminə uyğun olaraq tənzimlənəcək. Bununla yanaşı, gündəlik monitorinqlər və hava proqnozu ilə bağlı rəsmi məlumatlar diqqətdə saxlanılaraq, əlavə tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulacaq. Yay qrafikinə uyğun olaraq, günün isti və qızmar saatlarında ventilyatorlar sovurma istiqamətində çalışdırılır, isti və çirkənlənmiş hava kütləsinin tunellərdən xaric edilir. Səhər erkən və axşam saatlarında isə əksinə, ventilyatorların işi hava kütləsinin stansiya və tunellərə axını istiqamətində təmin edilir".

İyunda 14 gün iş olmayacaq

İyun ayında bayramlarla əlaqədar qeyri-ış günləri məlum olub.

Bu, 2024-cü il üçün iş vaxtı normasında göstərilib. Bildirilib ki, 15 iyun Milli Qurtuluş Günü, 16-17 iyun Qurban bayramı, 26 iyun isə Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri Günüdür.

Əmək Məcəlləsinə əsasən, həftələrarası istirahət günləri və iş günü hesab olunmayan bayram günləri üst-üstə düşərsə, həmin istirahət günü bilavasitə bayram günündən sonrakı iş gününə keçirilir. Bu il 15 iyun şənbə, 16 iyun bazar gününə təsadüf etdiyi üçün 18 və 19 iyun tarixləri də qeyri-ış günləri olacaq.

Bununla da, ardıcıl olaraq 15, 16, 17, 18 və 19 iyun tarixləri qeyri-ış günləridir. Həmçinin, iyunun 26-da Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri Günü qeyd ediləcək.

Beləliklə, şənbə və bazar günləri də daxil olmaqla, iyun 14 gün qeyri-ış günü olacaq.

Bu qanun layihələrinin müzakirəsi payıza qaldı

Milli Məclisin 2024-cü il yaz sessiyası başa çatıb.

Parlamentin 2024-cü il yaz sessiyasının qanunvericilik işləri planına daxil edilən bəzi qanun layihələri müzakirəyə çıxarılmayıb. Beləliklə, "Hərbi qulluqçuların statusu haqqında" qanun layihəsi və "Ali təhsil haqqında" qanun layihəsinin müzakirəsi payız sessiyasına qalıb.

İctimai fəal faciəvi şəkildə öldü

İctimai fəal, uzun müddət bank sektoru və digər özəl şirkətlərdə rəhbər vəzifələr tutmuş, son olaraq ANAMA-da çalışmış Səbuhi Nəsrullayev vəfat edib.

Bakupost.az xəbər verir ki, bu barədə vəkil Aqil Layıc paylaşım edib.

Onun yol qəzasında dünyasını dəyişdiyi bildirilir.

Naxçıvanın yeni təhsil naziri-dosye

Naxçıvan Muxtar Respublikası təhsil naziri təyin edilib. Bu barədə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi sədrinin müavini Anar İbrahimov qərar imzalayıb. Qərara əsasən, Elxan Nəcəfov Naxçıvan MR təhsil naziri təsdiq edilib.

Yada salaq ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasının təhsil naziri Rəhman Məmmədov ötən ilin sentyabrından vəzifəsindən azad edilib. E. Nəcəfov buna qədər təhsil nazirinin səlahiyyətlərini müvəqqəti icra edirdi.

1982-ci ildə Babək rayonunun Nəhrəm kəndində anadan olan Nəcəfov Elxan Təqulu oğlu daha əvvəl Lənkəran-Astara Regional Təhsil İdarəsinin müdiri vəzifəsində çalışıb.

Elxan Nəcəfov BDU-nun filologiya fakültəsini bitirib. Magistr səviyyəsi üzrə təhsilini 2016-cı ildə tamamladıqdan sonra AMEA-da doktorantura səviyyəsinə qəbul olub.

Pedaqoji fəaliyyətə ümumtəhsil məktəblərində müəllimliklə başlayaraq, bir müddət "Hədəf" Tədris Mərkəzində təlim-təbiiyə işləri üzrə direktor vəzifəsində çalışıb.

Bundan əlavə, İxtisasartırma İnstitutunda təlimçi-müəllim, Dövlət Gömrük Akademiyasında və Bakı Biznes Universitetində "Azərbaycan dili və nitq mədəniyyəti", "Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya" fənlərini tədris edib. 2016-2020-ci illərdə AMEA-nın M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda Çap kitablarının tədqiqi şöbəsində baş mütəxəssis vəzifəsində çalışıb. 2021-ci ildə ARTI-nin Metodik dəstək və peşəkar inkişaf mərkəzində Əlaqələndirmə şöbəsinin müdiri vəzifəsinə təyin olunub.

Prezident İlham Əliyev Qusar Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısının vəzifəsindən azad edilməsi haqqında sərəncam imzalayıb. Sərəncama əsasən, Şair Balaşərif oğlu Alxasov Qusar Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsindən azad edilib.

Qeyd edək ki, Alxasov Şair Balaşərif oğlu 1958-ci ildə Qusar rayonunun Çetkün kəndində anadan olub.

1985-ci ildə Azərbaycan İnşaat Mühəndisləri İnstitutu-

nu inşaat mühəndisi ixtisası üzrə bitirib. Əmək fəaliyyəti dövründə "Azerelektroterm" İstehsalat Birliyində tikinti işləri üzrə müdir müavini, tikinti trestinin müdiri, "Berpaçı-A" MMC-nin prezidenti, bir sıra tikinti şirkətlərinin rəhbəri vəzifələrində çalışıb.

2007-ci ilin dekabrından Qusarın icra başçısı idi.

Qusarın sabiq icra başçısı haqda indiyədək bir çox məlumatlar yayılıb. Məsələn, bildirilir ki, Alxasov rayon ərazisin-

İşdən çıxarılan icra başçısı haqda media nələr yazıb?

Restoranlar, istirahət mərkəzləri, fermer təsərrüfatları, böyük supermarket və daha nələr...

də müxtəlif obyektlərə malikdir. Onun gəlir qaynaqları arasında restoranlar, istirahət mərkəzləri, fermer təsərrüfatları və böyük supermarketlər var. İcra başçısı təyin edilməmişdən əvvəl Şair Alxasov Bakıda biznes fəaliyyəti ilə məşğul olub. Qusarda son vaxtlar vətəndaşların yerli rəhbərlikdən narazılıqlarının artdığı, bu səbəbdən də Bakıya - əlaqədar qurumlara ünvanlanan şikayətlərin çoxaldığı da iddialar sırasında. (Xeberinfo.com). Başqa bir yazıda isə iddia olunur ki, Prezident Administrasiyasına və digər dövlət qurumlarına ən çox barəsində şikayət edilən rayonlardan biri, bəlkə də birincisi Qusar rayonudur.

"Ümumiyyətlə, hazırda turizm sənədini əhəmiyyətini nəzərə alan məmurların Qusarı işğal etdikləri aydın görünür. Rayon ərazisi az qala vəzifəli şəxslər arasında pay-püş edilib. Bunun isə yerli sakinlərə faydası əlbəttə, yoxdur. Əksinə, onlar ciddi problemlərlə üzləşir, torpaq sahələrini, özləşləri itirir, mənzərəli yerlərə həsrət qalıblar. Sabiq başçısı ilə bağlı daha bir maqarlı iddianı da var. Onların sözlərinə görə, Şair Alxasov yerli müəssisə və təşkilatların, bə-

lədiyyələrin rəhbərləri ilə sərt davranışı ilə seçilib.

Daha bir iddia da budur ki, Şair Alxasov icra başçısı təyin olundandan sonra rayonda özü üçün hektarla torpaq sahəsi ayırıb. Bildirilir ki, onunla yanaşı, müavinləri və şöbə müdirləri də ənənəvi şəkildə torpaqları ələ keçiriblər. Şair Alxasovun "Azereenerji"-nin sabiq prezidenti Etibar Pirverdiyevlə vaxtilə şərikli biznesi olduğu da bildirilir. Belə ki, Qusar məşəllərindəki ağacları qırmaqla, özlərinə məxsus olan mebel və parket sexlərinə cökə, palıd, fıstıq, vələs, göyrüş, şaba-

lıd, qoz, cır armud və s. kimi qiymətli ağaclar gətirilir, ilkin emaldan çıxaraq Bakıya daşınırmış. "Şair Alxasovun nüfuzlu məmurlardan birinin adından istifadə edərək, uzun illərdən bəri torpaq, bağ sahibi olan əhalini müxtəlif üsullarla malik olduqları torpaq sahələrindən imtina etməyə vadar etdiyini deyən mənbə iddia edir ki, kimini həmin nüfuzlu məmurun adından istifadə etməklə qorxudaraq, kimini isə çox ucuz qiymətə bağ yerini satmağa məcbur edərək böyük bir kampaniya aparan icra başçısı və onun yaxın adamlar-

ı artıq onlarla bağ sahəsini, geniş əraziyə malik torpaqları ələ keçiriblər" deyir, dia.az-ın yazısında iddia olunub.

Onun koronavirus pandemiyası vaxtı sahibkarlardan və məmurlardan pul toplasa da, onu rəsmi qaydada Koronavirusla Mübarizə Fonduna köçürmədiyi barədə də internet resurlarda məlumata rast gəlmək mümkündür.

Bu illər ərzində onun icra başçısı vəzifəsindən çıxarılacağı haqda da çoxsaylı yazılar var.

□ **Elxan MƏMMƏDƏLİYEV, "Yeni Müsavat"**

Əli İnsanova "konstruktiv müxalifət mandati" verilə bilər

Sabiq nazirin məhkumluğunun üzərindən götürülməsi ilə bağlı məhkəməyə müraciəti ilginclik iddialara səbəb olub

Sabiq səhiyyə naziri, Haqq-Ədalət Partiyasının (HƏP) sədri Əli İnsanov məhkəməyə müraciət etməsi ilə bağlı ötən sayımızda xəbər vermişdik.

Keçmiş nazir məhkumluğunun üzərindən götürülməsi ilə bağlı məhkəməyə ərizə yazıb. Məhkəmənin yaxın günlərdə onun müraciətinə baxaraq müvafiq qərar qəbul edəcəyi gözlənilir.

Əli İnsanov 2005-ci il oktyabrın 20-də Milli Məclisə seçkilər ərəfəsində hakimiyyəti zorla ələ keçirmə və kütləvi iğtişaşların təşkilinə hazırlıq kimi ittihamlarla həbs edilib, sonradan ona qarşı vəzifə və iqtisadi cinayətlər törətməsi ittihamları da irəli sürülüb. Məhkəmə tərəfindən Əli İnsanov 11 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

Azadlığa çıxmağına az qalmış Əli İnsanova narkotik

vasitələrin dövriyyəsi, cəzaçəkmə müəssisəsində və ya istintaq təcridxanalarında saxlanılan şəxs tərəfindən qadağan olunmuş əşyaların hazırlanması, saxlanması maddəsi ilə yeni ittiham irəli sürülüb.

2016-cı ildə yeni ittihamlarla həbs müddəti 7 il 5 gün artırılıb. Prezident İlham Əliyev tərə-

findən 2019-cu ilin mart ayında imzalanan əfv sərəncamı ilə Əli İnsanov azadlığa buraxılıb.

Konstitusiyada "ağır cinayətlərə görə məhkum olunmuş şəxslər" in seçkilərdə namizəd olmasına qoyulan qadağanın sabiq səhiyyə naziri, Haqq-Ədalət Partiyasının sədri Əli İnsanovun parlament seçkilərində işti-

rakına əngəl ola biləcəyi bəllidir. Sabiq nazir yalnız o halda iştirak edə bilər ki, bəraət qazansın, məhkumluğu üzərindən tam olaraq götürülsün. Əks halda, hazırkı konstitusiyaya müvafiq olaraq onun parlament seçkilərində namizəd olmasına məhdudiyyət var. Bəllidir ki, sabiq nazir əvvəl azadlığa buraxılısa da, bu, onun bəraət alması demək deyil. Bəraət yalnız məhkəmənin qərarı ilə verilə bilər. Yeni hər hansı maddə ilə ittiham edilən insanın əməlinə doğrudan da cinayət tərkibi olmur. Şəxsin qanunu pozması barədə sübutlar yoxdursa, istintaq tədbirləri zamanı onun cinayət işləmədiyi üzə çıxarsa, o adamlar bəraət ala bilər. Həmçinin bu məsələ amnistiyaya da aiddir. Amnistiya da bəraət üçün əsas deyil. Şəraitin dəyişməsi ilə şəxs barəsində cinayət işinə xitam verilməsi də qanunda nəzərdə tutu-

lur. Ancaq bu da hələ həmin adamların bəraət alması anlamına gəlmir. Bir də cinayət işinin qaldırılmasından sonra müddətlərin keçməsi ilə əlaqədar şəxslərin məhkumluğu götürülə bilər. Amma məhkumluğun götürülməsi də həmin adamın bəraət alması demək deyil. Cinayət Məcəlləsinə əsasən, şəxslər cinayət törətdikdən sonra cinayətin kateqoriyalına uyğun olaraq cəzanın çəkildiyi müddətdən başlayaraq müəyyən olunmuş müddətlərə qədər üzərində məhkumluq daşıyır. Yeni azadlıqdan məhrumetmə cəzası almayan şəxslər cəzanı çəkib qurtardıqdan sonra 1 il keçirsə, böyük ictimai təhlükə törətməyən və ya az ağır cinayət törətməmiş şəxslər cəzanı çəkib qurtardıqı gündən 3 il keçirsə, ağır cinayət törətməmiş şəxslər cəzanı çəkib qurtardıqı gündən 6 il keçirsə, xüsusilə ağır cinayət törətməmiş şəxslər cəzanı çəkib qurtardıqı gündən 8 il keçirsə, bu zaman məhkumluq onların üzərindən götürülmüş sayılır.

Yenisabah.az yazır ki, partiyadaşlarından biri sayta Əli İnsanovun bu ilin yayında keçiriləcək növbədənəkar parlament seçkilərinə qatılacağını bildirib. Onun sözlərinə görə, yaşı 80-i haqlamasına baxmayaraq, siyasi ambissi-

yalarından bir an belə vaz keçməyən keçmiş nazir üzləşdiyi hüquqi əngəli aradan qaldırmağa çalışır. Belə ki, qüvvədə olan qanunvericilik üzərində məhkumluğu olan şəxsin parlament seçkilərinə qatılmağına imkan vermir.

Əli İnsanov parlament seçkilərinə rəsmi qaydada start verilənə kimi bu məsələni aradan qaldırmağa çalışır.

Saytın mənbəsi iddia edir ki, onun seçki marafonuna qatılmasına dair ilkin razılıq var. Keçmiş nazirin növbədənəkar parlament seçkilərində mandat qazana biləcəyi istisna olunmur. Partiyadaşının bildirdiyinə görə, parlamentdə təmsil olunduqdan sonra Əli İnsanovun üzərinə müəyyən öhdəliklər qoyulacaq. O, Milli Məclisdə müxalifəti təmsil etsə də, müntəzəm olaraq hökumətin mövqeyindən çıxış edəcək.

İnsanovun "konstruktiv müxalifət" libasına bürünərək, keçmiş silahdaşlarına savaşa açacağı bildirilir. Amma onun əsas "vəzifəsi" keçmiş siyasi məhkum kimi Avropa institutlarına "müharibə" elan etmək olacaq. İddialarla bağlı Əli İnsanovun da mövqeyini dərc etməyə çalışacağıq.

□ **Elxan MƏMMƏDƏLİYEV, "Yeni Müsavat"**

“Azərbaycanın Donbasa humanitar yardım göndərilməsi ilə bağlı mümkün qərarı Rusiya ictimai rəyi üçün vacibdir”. “Yeni Müsavat” bildirir ki, bu sözləri Rusiya Federasiya Şurasının Beynəlxalq Əlaqələr Komitəsinin rəhbəri Qriqori Karasin Azərbaycan Milli Məclisinin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin sədri Səməd Seyidovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşündə deyib.

“İndi Ukrayna mövzusunda toxunaraq, Azərbaycanın Kiyevə humanitar yardım göstərməsinə diqqət çəkmək istərdim. Və hansısa mümkün paritet və balans yaratmaq üçün Azərbaycanın humanitar yardımının Donbasa göndərilməsi məsələsinin müsbət həlli vacib olardı. Bu, ictimaiyyətimizin, ictimai rəyimizin anlayışı üçün çox mühüm göstərici olardı”, - o bildirib.

Qeyd edək ki, Rusiyadan ilk dəfə belə bir xahiş, həm də rəsmən səslənir. Ancaq Bakının separatçı qurumlara, separatizmə münasibəti məlumdur. Azərbaycan dövləti özü separatizmdən on illərlə əziyyət çəkib. Biz həmçinin, erməni işğalı zamanı bəzi dövlətlərin Qarabağdakı oyuncaq rejimə maliyyə, “humanitar” yardımlar etməsini unutmamışıq. Üstəgəl, Bakı Ukraynanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyir. O zaman özümüzlə rəva bilmədiyimizi Ukraynaya necə görə bilərik? Moskvanın xahişinin arxasında nə durur? Azərbaycanın buna getməsi mümkündürmü?

Məlumat üçün deyək ki, Donbas savaşı Ukraynanın cənub-şərqində Rusiyameylli qüvvələrlə Ukrayna ordusu arasında 2014-cü ilin aprel ayından bəri baş verən müharibədir. 2014-cü ildə baş vermiş Ukrayna inqilabı və Avromeydan hərəkatının ardınca 2014-cü ilin martının əvvəllərindən etibarən rusiyönlü qruplaşmaların etirazları Ukraynanın Donetsk və Luqansk vilayətlərində də baş

verib. Bu cür etiraz aksiyalarının davamı olaraq Kırım yarımadası Rusiya tərəfindən aneksiya olundu və rusiyönlü separatçıların daha böyük qruplaşmaları Ukraynanın cənub və şərq hissələrinə də yayıldı ki, bu da Donetsk və Luqanskda özünü idarə etmək iddiasında olan separatçı qüvvələrlə mərkəzi hökumət arasında silahlı münaqişənin baş verməsi ilə nəticələndi. 5 sentyabr 2014-cü ildə Ukrayna, Rusiya, “Donetsk Xalq Respublikası” və “Luqansk Xalq Respublikası” arasında atəşkəs barədə Minsk protokolu imzalandı. Lakin bu atəşkəs müqaviləsi uzun müddət qüvvədə qalmadı. Rusiya 2022-ci ilin 24 fevralından bəri Ukraynanın 62 min kv.km-dən çox ərazisini işğal edib. Ukraynanın “DeepState” Telegram kanalının hesabında belə qeyd olunub.

“Yeni Müsavat”a danışan hərbi analitik Azad İsayadə hesab edir ki, bu, Rusiyanın istəyidir və Bakıya mesaj göndərir: “Azərbaycanın nəbzini yoxlanılır. Amma biz indiyə qədər heç bir yerdə separatçı rejimləri tanımamışıq və onlara yardım etməmişik. Bu məsələdə də mövqeyimiz dəyişməz qalacaq. Sadəcə, təxribat xarakterli açıqlamadır. Azərbaycan isə gərginlik yaranmasın deyərək bu ideyaya reaksiya verməyəcək”. A.İsayadənin fikrincə, həmin əraziyə humanitar yardım lazım deyil: “Rusiya istəsəydi Donbası cənnətə çevirərdi, amma etmir. Söhbət rəmzi addımdan gedir. Ancaq Bakı neytral

Moskvanın Bakıdan qərribə istəyi - separatçı Donbasa yardım göndərsək...

Rusiya Federasiya Şurasından Qriqori Karasin Kiyevə humanitar dəstək verdiyimiz üçün balans naminə Ukraynanın işğal altında olan ərazilərinə də adekvat yardım gözləyir, ekspertlər isə bunu mümkün saymır

mövqedə qalmağa çalışacaq və Donbasa humanitar yardım göndərməyəcək”.

Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası Mərkəzi İcra Aparatının rəhbəri Samir Əsədli Karasinin son açıqlamalarını provokativ sayır: “Gah deyir ki, Xankəndidə konsulluq açılınsın, gah Donbasa dəstəkdən danışır. Hiss olunur ki, Rusiyada hansısa dairələrin təlimatını yerinə yetirir. Rusiya dövləti yaxşı bilir ki, Azərbaycan bu addımı atmayacaq. Çünki ərazi işğaldadır. Əgər Rusiya ərazilərinə zərər dəymiş olsaydı Azərbaycan humanitar

yardım edərdi. Məsələn, Belqorod, Kursk, Bryansk kimi şəhərləri vurulur, Bakıda humanitar yardım edir - hə, bunu təəvvür etmək olar. Hərçənd, Rusiyanın belə bir köməyə ehtiyacı da yoxdur. Amma Donbasa humanitar yardım Ukraynaya hörmətsizlikdir”. S.Əsədli Rusiya rəhbərliyinin Azərbaycandan belə bir xahişi olduğunu düşünür: “İnanmıram ki, Kreml başçısı bu təşəbbüslə çıxış etsin. Sadəcə, bizim reaksiyamızı yoxlayırlar. Sanki bu münaqişədə Rusiyaya borcumuz var. Azərbaycan Ukrayna

nada müharibədən əziyyət çəkən insanlara humanitar yardım edir. Bu savaş Donbasda yaşayanlara böyük zərər vurub, amma Rusiya həmin regionları ilhaq edib və biz o əraziləri Ukraynanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində tanıyıraq. Əgər bu addımı atsaq, Xankəndi separatçılara illərlə edilmiş dəstəyə bəraət qazandırmış olarıq. Postsovet məkanında separatizmə kimlərin dəstək olduğunu yaxşı bilirəm”.

Hüquq müdafiəçisi Xəzər Teyyublunun sözlərinə görə, Azərbaycan beynəlxalq hü-

quqa əsaslanır. Onun fikrincə, Rusiyadan gələn çağırış istək xarakterlidir və hüquqi məntiqi yoxdur: “Donbasda gedən müharibə 2014-cü ildən başlayıb və indiyə qədər minlərlə insan həyatını itirib. Bu, böyük faciə və münaqişədir. Həmin ərazilərin yenidən bərpasına külli miqdarda vəsait lazımdır. Şəhərlər dağılıb, infrastruktur məhv edilib, əhali demək olar ki, qalmayıb. Məsələn, hazırda Mariupolda az sayda insan var. Donetsk və Luqanskda müharibə davam edir, dinc əhali regionları tərk edib. Belə şəraitdə humanitar yardım necə göstərilə bilər? Müharibə dayanmalı, nəticələri məlum olmalıdır. Azərbaycan Ukraynaya generator göndərir, müxtəlif avadanlıqlar verir, çünki onun ərazisi hücumə məruz qalıb. Necə ki biz eyni işğalla üzləşmişik. Yəni biz hüquqi aspektdən düzgün addım atırıq. Amma Rusiya görür ki, Bakı münaqişədə koalisiyada deyil, sanksiyalara qoşulmayıb, Moskva ilə müttəfiqlik sənədi imzalanıb. Həmin sazişdə isə Donbasa dəstək razılaşdırılmayıb”.

□ **Emil SALAMOĞLU**
“Yeni Müsavat”

Zatulin ermənilərə yenə “dayım” dedi

Rusiyalı deputat həyasızcasına bildirib ki, guya Azərbaycanın Qarabağ ərazisindəki “erməni kilsələri” albanlaşdırılır

Rusiya Dövlət Dumasının deputatı, MDB işləri üzrə komitə sədrinin birinci müavini Konstantin Zatulin yenə Azərbaycan əleyhinə danışır.

Konstantin Zatulin Moskvada keçirilən “Lazarev klubu”nun 6-cı iclasında əvvəlcə son günlər Ermənistanda baş verən hadisələrə, o cümlədən keşiş Baqrat Srbazanın rəhbərlik etdiyi etiraz aksiyalarına münasibət bildirib, baş nazir Paşinyanı ittiham edib.

O bildirib ki, bu gün Ermənistanda Paşinyan hakimiyyəti iki şeyə - hüquq-mühafizə orqanlarının repressiyalarına və erməni xalqına aşılan “Paşinyan olmasa, müharibə başlayacaq” qorxusuna söykənir. (Modern.az).

Konstantin Zatulin sonrakı açıqlaması ilə bir daha təsdiqləyib ki, Azərbaycanın Qarabağın dağlıq hissəsinə nəzarəti tam ələ almasını heç cür həzm edə bilmir.

Rusiyalı deputat həyasızcasına bildirib ki, guya

Qarabağ ərazisindəki “erməni kilsələri” albanlaşdırılır. Zatulin Azərbaycanda yaşayan udların Qarabağdakı alban kilsələrinin qanuni varisləri kimi təqdim edilməsinə qarşı çıxıb. O bildirib ki, Qarabağdakı alban kilsələri guya, əslində, erməni kilsələridir.

K.Zatulin Kəlbəcər rayonu ərazisindəki Xudavəng monastırı barədə də danışaraq, erməni təəssübkeşliyini daha da qabardıb. “2020-ci ildə sülhməramlılarımız Qarabağa daxil olarkən, erməni tərəfinin xahişi ilə Dadivank monastırında (Xudavəng monastırını nəzərdə tutur - red.) xüsusi

post yaradılmışdı. Erməni tərəfi bu monastırın qorunub saxlanmasının vacibliyində təkid edirdi. Bu gün bilirsiniz ki, artıq orada sülhməramlıların postu yoxdur və bu monastırın adı artıq dəyişdirilib, Azərbaycan transkripsiyasında başqa adla gedir. Bu, mədəni və tarixi irsə qarşı birbaşa cinayətdir

və hesab edirəm ki, məsələ mütləq bizim yekun bəyanatımıza daxil edilməlidir”, - deyərək rusiyalı deputat sərsəmləyib.

Konstantin Zatulinin sərsəmləməsinə münasibət bildirən siyasi ekspert Elxan Şahinoğlu bildirib ki, Rusiya Dövlət Dumasının deputatı Azərbaycana qarşı ənənəvi təxribatçı fikirlərdən əl çəkmək istəmir: “Ümumiyyətlə, Rusiya ilə Ermənistanın birgə təsis etdikləri “Lazarev klubu” erməni separatizminə və “Qarabağ klani”na dəstək verən başlıca müzakirə platformasıdır. Zatulin deyib ki, guya Qarabağ ərazisində “erməni kilsələri” albanlaşdırılır. Amma həmin kilsələrin albanlaşdırılması” tarixi irsə “cinayət” kimi qiymətləndirməklə böyük səhvə yol verir”.

E.Şahinoğlu deyib ki, Zatulinin erməni kilsəsi haqqında danışması təsadüfi deyil. “Görünür, Zatulin erməni kilsəsinin “irsi” haqqında danışmaqla bu gün İrəvanda hakimiyyətlə kilsə arasındakı mübarizədə ikinci dəstəyə işarə etmiş olur. Zatulin hiyləgər və təhlükəli siyasətçidir. “Rusiyanın Xankəndidə konsulluq xidmətinin açılması” təklifinin ideya

müəllifinin də Zatulin olduğu na təəccüb etməm, sadəcə, mövzunu həmkarı Qriqori Karasin vasitəsilə gündəmə gətirib ki, bu, Azərbaycanda etiraz doğurmasın” deyərək, politoloq bildirib.

REAL Partiyasının icraçı katibi Natiq Cəfərlı deyib ki, Konstantin Zatulin 2-3 dəfə Nikol Paşinyanı tənqid etdi deyərək, Bakıdakı bəzi “ekspertlər” az qala onu Azərbaycanın dostu elan etdilər: “Onu Azərbaycanın dostu elan edənlərin arasında bəzi deputatlar da var idi. Amma rus şovinistlərin xisləti dəyişməz, ümumiyyətlə, Rusiyanı son 4 ildə urvatsız etdiyimiz addımlara görə bizə cavab verməyə çalışırlar - Xankəndidə konsulluq istəyi də bu qəbildəndir. Rusiya Qarabağdakı separatçı rejimin dövründə Xankəndi və ətrafında yaşayan ermənilərə pasport paylayıb. Keçən il öz istəyi ilə Qarabağı tərk edən ermənilərdən 30 minə yaxınının Rusiya pasportu - vətəndaşlığı var. Kremlin konsulluq xidməti Xankəndidə fəaliyyətə başlayan kimi həmin şəxslərin “hüquqlarını quruyuruq” nağıllarına başlayıb bizə problem yaratmağa çalışacaq”.

□ **“Yeni Müsavat”**

Ermənistanda baş nazir Nikol Paşinyan əleyhinə etirazlar davam edir. Son olaylar isə hakimiyyətin kifayət qədər dayanıqlı, monolit olduğunu, güc qurumlarının ən sərt şəkildə onun müdafiəsində durduğunu bir daha göstərdi. Qərbyönlü rejimin dəyişməsində maraqlı qüvvələrdən biri də, təbii ki, bəlli səbəblərdən Rusiyadır.

Lakin bəzi iddialara görə, Moskva prosesləri daha çox müşahidə etməyə üstünlük verir, çünki Paşinyana real alternativ tapa bilmir, Köçəryan-Sərkisyan cütünü timsalında keçmiş xunta rejiminə isə erməni cəmiyyətində faktiki heç bir inam-etimad qalmayıb. Bu arada Rusiya Dövlət Dumasının MDB işləri üzrə komitə rəhbərinin birinci müavini, hər zaman ermənipərəst mövqeyi ilə fərqlənən deputat Konstantin Zatulın Nikol Paşinyan barədə çox sərt danışmış. O deyib ki, Paşinyanın hakimiyyətdə qaldığı hər gün Rusiya üçün təhqirdir. Deputat Paşinyanı anti-Rusiya əhvalı yaratmaqda və nankorluqda suçlayıb: "Ermənistan adlı bir dövlətin mövcud olması Rusiya siyasətində baş verib. Paşinyan isə özünün əməlləri nəticəsində son illərdə baş verənləri Rusiyanın üzərinə atır, bizi günahkar göstərir. Ona da Ermənistanda inanırlar. Bütün bunlar yalandır! Rusiyanın reytingi Ermənistanda sürətlə düşür və bunun da səbəbkarı Paşinyandır".

Qeyd edək ki, Zatulın sıradan biri deyil. Putinin sədri olduğu hakim "Vahid Rusiya" partiyasının üzvü, Dumada komitə sədrinin müavini. Yeni bununla o, sözsüz ki, Rusiya siyasi elitasındakı ovqatı ifadə edir. O zaman bunu Paşinyanın ünvanına hədə saymaq mümkündürmü? Davamı nə ola bilər? Ümumiyyətlə, Rusiyanın Paşinyanı devirməyə gücü çatmır, yoxsa ona əvəz tapa bilmir? "Ermənistanda baş verənlərin hansı istiqamətdə gedəcəyi daxili işlər nazirindən asılı ola bilər".

Ədalət, Hüquq, Demokratiya Partiyasının sədr müavini, siyasi analitik Elçin Mirzəbəyli "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, II Qaragenin geniş Baqrat Qalstanyanın vasitəsilə başladığı, sonradan müharibə caniləri Robert Köçəryan və Serjək Sərkisyanın yaxın ətrafı vasitəsilə dəstək verdiyi etiraz aksiyalarının uğursuzluğa düşər olmasının çoxsaylı səbəbləri var: "Əslində Paşinyanın hakimiyyətdən yola salınmasına yönəlmiş növbəti addımlardan biri olan "kilse hərəkatı"nın uğursuzluğa düşər olacağı öncədən gözlənilən idi. Əvvəla, ona görə ki, Eçmiədzin kiləsi Azərbaycan torpaqlarının işğal altında olduğu zaman kəsiyində ərəzilərimizi və Ermənistanı talayanlarla birlikdə olub, onların

Kremlin Paşinyanı devirməyə gücü çatmır, yoxsa əvəz tapmır? - rəylər

Ekspertlərə görə, erməni baş nazir Rusiyadan kəskin və sürətli uzaqlaşmanı əməldə reallaşdırarsa, o zaman Moskvanın addımları daha sərt olacaq

həm də ermənilərə qarşı həyata keçirdikləri cinayət əməllərinə dəstək verib, müharibə canilərinin Ermənistanda hakimiyyəti qəsb etmələrində iştirak edib. Bu da Ermənistan cəmiyyətinin kilseyə və onun idarəçilərinə olan etimadını ciddi şəkildə zədələyib. Bu prosese Nikol Paşinyanın hakimiyyətə gəlməsi və kilsənin iç üzünü açan açıqlamaları da öz təsirini göstərib. Digər tərəfdən, uzun illər boyu özünün az qala bütün dünyada söz və nüfuz sahibi, real güc mərkəzi olduğunu iddia edən kilsənin həm bəlli zaman kəsiyində işğal altında olan Azərbaycan ərəzilərini qəsbinin legitimləşməsi, təcavüzə dini qarşıdurma donunun geyindirilməsi istiqamətində bütün səyləri iflasa uğrayıb. Azərbaycana qarşı ərəzi iddiaları, yeni müharibə və bu kimi digər populist şüarlarla müşahidə olunan cəhdlərin heç biri ictimai dəstək qazandırmayıb. Bu isə o deməkdir ki, yeni müharibə, ultramillətçi şüarlar üzərindən Ermənistanda legitim yollarla hakimiyyətə gəlmək mümkün deyil. Unutmaq lazım deyil ki, kilse və separatçı müharibə canilərinin əlaqələri yalnız Rusiya ilə deyil.

Paşinyanın Rusiyalı, Kollektiv Təhlükəsizlik Təşkilatını gözdən salmaq istiqamətində bizə bəlli olan və olmayan addımları isə müharibədə ağır şəkildə məğlubiyyətə düşər olmuş ordunun şəxsi heyətinin Rusiyaya qarşı münasibətinin dəyişməsinə yol açıb. Paşinyanın KTMT-yə münasibətdə sərgilədiyi mövqe isə təkəcə Ermənistanın bu təsisatdan uzaqlaşması perspektivinə görə deyil, həm də ordu ilə Rusiyanın bağlarının qırılmasına xidmət edir. Ümumi mənzərədən belə bəlli olur ki, ötən zaman kəsiyində Paşinyan güc strukturlarının "açar" vəzifələrinə öz adamlarını yerləşdirə bilib. Hazırda real vəziyyət ondan ibarətdir ki, Ermənistanda kənar oyunçuların birbaşa müdaxiləsi olmadan hakimiyyətin dəyişdirilməsi mümkün deyil. Bu baxımdan, ümumi mənzərə haqqında aşağıdakı nəticələrə gəlmək olar:

1. Hazırda Ermənistanda kilse, diaspor və bu kimi amillər üzərindən Paşinyanın hakimiyyətdən getməsinə nail olmaq mümkün deyil.

2. Ərazi iddiaları və separatizm amili üzərindən səsləndirilən şüarlar Ermənistan cəmiyyətinin əhəmiyyətli hissəsində qıcıq doğurduğu üçün bu istiqamətdə atılan addımlar heç bir perspektiv vəd etmir.

3. Ermənistan cəmiyyətinin hazırda pis və daha pis arasında seçim etməkdən başqa yolu qalmadığı üçün, onun ikincilərə, yeni uzun illər boyu Azərbaycan ərəzilərini işğalı üzərindən soyğunçuluqla, qətlərlə, terrorla məşğul olanlara üstünlük verəcəyi gözlənilir.

4. Qərbin əlaltısı olmayan yeni siyasi qüvvənin ortalığa çıxması, özünü "müstəqil siyasi qüvvə" kimi təqdim etməsi üçün isə zəmin və şərait lazımdır. Bu amilləri nəzərə alaraq, yaxın zaman kəsiyində Ermənistanda hakimiyyət dəyişikliyinə baş verəcəyini gözləmirəm və şübhəsiz ki, bu istiqamətdə davamlı cəhdlər, Paşinyanın daim təzyiq altında qalmasına xidmət edən gedis davam edəcək".

Keçmiş deputat, siyasi təhlilçi Sona Əliyeva hesab edir ki, Ermənistanın gələcəyi Qərbin yox, Rusiyanın əlindədir: "Paşinyan köksüz fiqurdur. Zənnimcə, qarşıdakı aylarda İrəvanda vəziyyət daha da kəskinləşə bilər. Bu, İrəvanda hakimiyyətin radikal gedisliyinə bağlı məsələdir. Əgər Paşinyan Rusiyadan kəskin və sürətli uzaqlaşma qərarı alarsa, sözdə deyil,

əməldə bunu reallaşdırarsa, o zaman Kremlin addımları daha sərt olacaq. Söhbət baş nazirin fiziki məhvi ilə yanaşı, 102-ci ordunun Gümrüdə İrəvana yeridilməsi kimi nüanslardan gedir. Hətta hazırda pusquda gözləyən erməni generallar da hərəkətə keçə və Kremlin göstərişlərini hər fəhərf yerinə yetirə bilərlər. Digər tərəfdən, Ermənistanda ikinci inqilabın zamanı yetişməyib. Xalq artıq savaştan və müharibə vəziyyətindən, yersiz itkilərdən bezib. Ona görə də, Nikol Vovayevičin gedisliyinə səbirli dözürlər. Qərb isə Ermənistandan Rusiyanı birdəfəlik çıxarmaqla bağlı radikal addımlar atmağa tələsmir. Ona görə Paşinyan da ehtiyatlı davranır. Paşinyanın rəqibləri isə güclü fiqurlar deyil. Elokəratı və gücləri bir o qədər yoxdur. Hətta Paşinyanın sinif yoldaşı Vahe Qazaryan da bundan sonrakı proseslər üçün bir o qədər ümidli deyil. Son sözü nə Qərb, nə də Ermənistan deyəcək. Həmişə olduğu kimi İrəvanla bağlı son söz yenə də Kremlindir".

Politoloq Rusif Məmmədsoy isə bu etirazların heç bir nəticə qazanmayacağını düşünür: "Rusiya Paşinyana alternativ tapa bilmədiyi üçün mövcud hakimiyyətlə işləməyə məcburdur. Əgər şans yaranarsa Nikolun hakimiyyətdən getməsində də olduqca maraqlıdır. İndiki proseslərdə Rusiyanın birbaşa iştirak etdi-

Kilsəni necə susdurmağın yolu tapıldı - vergi...

Ermənistanda hakim Mülki Müqavilə Partiyasının deputatları kilse əmlakının vergiyə cəlb edilməsi haqqında qanun layihəsi hazırlayırlar.

"Sputnik Armenia" xəbər verir ki, bunu iqtidarı təmsil edən deputat Tsovinar Vardanyan parlamentdə deyib.

"Hələ hazır sənədlər yoxdur, lakin bu istiqamətdə iş artıq aparılır", - o bildirib.

"Kilsə vergilərə tabedir, ancaq təhlükənin nə olduğunu anlamaq lazımdır", - deputat söyləyib.

Qeyd olunub ki, kilse işçiləri gəlir vergisi ödəyə bilər və bu, yaxşıdır, amma deputatlar indi kilsənin idarə etdiyi minlərlə əmlak - pərakəndə, ictimai, sənaye sahələri, yaşayış binalarını araşdırırlar.

Erməni spiker yeni müxalifəti ələ saldı

"Yeni müxalifət hərəkatının hər cür şəkildə artsax haqqında danışmaqdan yayınmağa başladığını və "artsax bayraqları"nın toplantılardan itdiyini görmüsünüzmü? Hətta kilse fəaliyyətini donduran Qalstanyanın şüarı "Ermənistan, Vətən və artsax" kimi səslənsəydi, daha məntiqli olardı, amma artsax əvəzinə "Tanrı" sözü seçildi.

Axar.az xəbər verir ki, bu sözləri Ermənistan parlamentinin spikeri Alen Simonyan özünün Telegram kanalında yazıb.

"Bizi artsaxdan imtina etməkdə ittiham edən müxalifət artsaxla bağlı gündəmində heç nə saxlamayıb", - Simonyan ələ salıb.

yini söyləmək çətin olsa da dolayı yolla iştirakı istisna deyil. Ötən günlərdə Rusiyanın Ermənistandakı səfirinin məsləhətləşmələr üçün geri çağırılması özü də əslində etirazçılara dəstək idi. Rusiya da yaxşı anlayır ki, əgər prosesə birbaşa müdaxilə edərsə onsuzda Rusiya əleyhinə olan abu-havanı daha da dərinləşdirə bilər. Digər tərəfdən, Rusiya mediası Baqrata

dəstəyini əsirgəmir. Məsələn, bəzi xəbərlərdə görürük ki, etirazçıların sayı Rusiya KİV-də 100 minə qədər göstərilir. Bu isə tamamilə cəfəngiyyətdir. Etirazçıların sayı maksimum 10 min civarındadır. Real mənzərə və situasiya isə proseslərin Paşinyan hökuməti üçün təhlükəli olduğunu göstərmir".

□ **Cavanşir ABBASLI**
"Yeni Müsavat"

• ki xalq arasında düşmənçiliyin bitməsinin mühüm göstəricisi yaşanan faciələrə görə qarşılıqlı şəkildə üzrxahlıq etmək, öz soyundan olan hərbi və digər caniləri cəzalandırmaq, zərərçəkənlərə təzminat ödəməkdir. Bu qəbil addımlar heç bir millətə başaşağılıq gətirməz. Əksinə, mənəvi cəhətcə onu “təmizləyər”. Necə ki, faşist Almaniyasına görə alman xalqı bunu etdi.

Söhbət, sözsüz ki, həm də işğal dövründə ərazimizdə saysız cinayətlər, o sırada soyqırımları və etnik təmizləmələr törətmiş Ermənistan-

Prezidentdən Xocalı xəbərdarlığı və İrəvanın susqunluğu

Ermənistan normal dövlətə çevrilmək və normal yaşamaq istəyirsə, ilk növbədə Azərbaycana qarşı cinayətlərini etiraf etməlidir

dan və onun işğalçı ordusundan gedir. Azərbaycan xalqının isə həmişə alnı açıq, üzü ağdır. Çünki bu onun mülayim, tolerant xarakterindən irəliləyir.

“Ermənistan özü Xocalıda törətdiyi vəhşiliyi etiraf etməlidir, özü bizdən üzr istəməlidir”.

Xəbər verildiyi kimi, bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Xocalı şəhərinə köçən sakinlərlə söhbəti zamanı deyib.

İlham Əliyev daha sonra deyib: “Bütün dünya da görəcək ki, erməni vəhşiliyi nədir, bu, həqiqətdir və bunu hər kəs bilməlidir. Ermənistan özü bunu etiraf etməlidir, özü bizdən üzr istəməlidir. Ancaq bunu etməklə ola bilsin ki, indiki Ermənistan rəhbərliyi o vəhşilərin, vandalların, qaniçənlərin günahlarını bir qədər yumuş ola bilər. Bunu etməsə, mənəcə, Ermənistan özü heç vaxt ayağa dura bilməyəcək. Gərək, ilk növbədə Ermənistan özü bu faciəni, bu cinayəti, hərbi cinayəti tanıсын”. Xatırladaq ki, erməni mediası, erməni revanşist çevrələri hələ də həyasızcasına “Xocalı soyqırımını azərbaycanlılar özləri törədib” kimi cəfəng iddianı tirajlayır.

Nikol Paşinyan hökuməti özündə bu iradəni tapacaqmı? Ümumiyyətlə, rəsmi İrəvan İlham Əliyevin çağırışına reaksiya verəcəkmi?

Politoloq Oqtay Qasımov “Yeni Məşavət”-ə bildirdi ki, Xocalı soyqırımı 20-ci əsrin sonlarında ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi ən böyük cinayətlərdən biri-

dir. Dünyanın müxtəlif ölkələrinin parlamentləri ermənilərin bu cinayətini soyqırımı olaraq tanıyıblar. Xocalı soyqırımı Azərbaycan xalqının qan yaddaşına həkk olub və heç vaxt unudulmayacaq: “Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Xocalıda bir neçə gün öncə səsləndirdiyi fikirlər tam şəkildə əslində Güney Qafqazda sülhün və əminamanlığın, sabitliyin bərqərar olunmasının əsas formullarından biridir desək yanlışdır. Belə ki, əgər Ermənistan doğrudan da Azərbaycanla münasibətlərin normallaşdırmaq istəyirsə və bundan sonra iki ölkə arasında münasibətlərin əməkdaşlıq formatında olmasını istəyirsə bir sıra addımları atmalıdır. Bu addımların içərisində Ermənistan dövlətinin, Ermənistan terrorizminin Azərbaycan ərazisində törətdiyi cinayətlər də etirafı tapmalıdır. Bu olarsa əlbəttə ki, iki ölkə arasında etimad mühitinin sürətlə bərpa olunmasına kömək olar. Əgər biz keçən əsirdə baş vermiş böyük müharibələrə diqqət etsək, xüsusilə ikinci dünya müharibəsindən sonra Almaniyaya özünün törətdiyi etiraf etdi, o cümlədən yəhudilərə qarşı həyata keçirdiyi soyqırımını etiraf edərək yəhudi xalqına təzminat ödəməyə hazır olduğunu bəyan elədi və bunu həyata keçirdi. Məhz bu addımla Almaniyaya və İsrail arasında, həmçinin alman və yəhudi xalqları arasında münasibətlər kifayət qədər normallaşdı. Azərbaycan Prezidentinin əslində təklifi həm beynəlxalq hüquqa, həm

beynəlxalq təcrübəyə, həm haqq-ədalətə əsaslanan təklif kimi dəyərləndirilməlidir. Eyni zamanda bu təklif gələcək sabit, əməkdaşlıq şəraitində yaşayan Qafqaz üçün irəli sürülmüş təklif, çağırış kimi qiymətləndirilməlidir. Ermənistan tərəfinin Azərbaycan liderinin bu fikirlərinə yaxın zamanlarda müsbət reaksiya veriləcəyi və tezliklə Azərbaycandan üzr istəniləcəyi ehtimalı azdır. Nikol Paşinyan bəlkə də öz hakimiyyətini qorumaq naminə bu istiqamətdə bəzi addımlar atırdı, onun marağında da ola bilər ki, məhz Xocalı cinayətinin başında duran Köçəryan-Sərkisyan cütünü həbs olunsun və Azərbaycana təhvil verilsin. Paşinyanın daxilən bu istəkdə olması ehtimalı yüksəkdir. Amma hazırda Ermənistandakı durum, ümumiyyətlə erməni cəmiyyətinin əhvalı Xocalı cinayətini etiraf etməyə, üzr istəməyə və cinayətkarları cəzalandırmağa imkan vermir. Erməni cəmiyyətində psixoz vəziyyət, nifrət, kin, terrorizmə meyli qısa zamanda sağlana bilməyəcək. Bu faşist düşüncənin məhv olması üçün əlbəttə Ermənistan bəlkə də daha ağır zərbələr vurulmalıdır ki, faşizm ideallarından daha sürətlə uzaqlaşsınlar”.

Politoloq qeyd etdi ki, Ermənistanın qarşısında digər bir nümunə də var. Heç də uzaq olmayan keçmişdə-1990-cı illərdə Yuqoslaviya tərəfindən Bosniya və Herseqovina da törədilən cinayətlərə görə Serbiya tərəfindən məhz bu cinayətləri təşkil edənlərin, həyata keçirən-

niyasının yəhudi xalqına qarşı törətdiyi cinayətlərə görə Almaniyaya bu günə qədər təzminat ödəməkdədir. Azərbaycan bu gün təzminat məsələsini qoymur, bu gün Azərbaycanın istəyi Xocalı soyqırımının Ermənistan dövləti tərəfindən qəbul edilməsi və Azərbaycan xalqından üzr istəməsidir. Lakin gələcəkdə Azərbaycan bu tələbi də qoya bilər ki, Ermənistan Xocalıda məhv etdiyi insanların yaxınlarına kom-

pensasiya ödəməlidir. Ermənistan dövləti və cəmiyyəti hələ də faşist ideologiyası ilə nəfəs alır. Ona görə də Nikol Paşinyan həttə istəsə belə, belə bir vəziyyətdə Xocalı ilə bağlı bizim istədiyimiz addımı atmaqdan ehtiyatlanır. Ancaq əgər Ermənistan normal bir dövlətə çevrilmək və normal yaşamaq istəyirsə, ilk növbədə Azərbaycana qarşı cinayətlərini etiraf etməlidir. Günahlarını yumalıdır, Xocalı cinayətinin təşkilatçıları məsuliyyətə cəlb olunmalıdır. Serj Sərkisyan şəxsən özü Xocalı soyqırımının təşkilatçılarından biri olduğunu etiraf edib. Bu cür erməni canilər cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmalıdır. Bu olarsa, Ermənistanın özünün dünyada imicinə müsbət təsir göstərər”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Məşavət”

Prezidentin köməkçisi narazılıq etdi

Elçin Əmirbəyov: “Beynəlxalq ictimaiyyət bu məsələdə heç də lazımi diqqət və yardımını göstərmir”

“Təəssüflər olsun ki, indiyədək Ermənistan bizə minalarla bağlı dəqiq məlumatı verməkdən qaçır və verilmiş məlumatlar, sizin də bildiyiniz kimi, çox keyfiyyətsiz və aşağı səviyyədə olan məlumatlardır”.

Bunu Bakıda keçirilən Minatəmizləmə Fəaliyyəti üzrə Beynəlxalq Konfrans çərçivəsində Prezidentin xüsusi tapşırıqlar üzrə nümayəndəsi Elçin Əmirbəyov jurnalistlərə açıqlamasında deyib.

Ermənistanın minalarla bağlı verdiyi məlumatların yararsız olduğunu deyən Elçin Əmirbəyov konfransın əsas məqsədinin dünya ictimaiyyətinin diqqətini Azərbaycandakı mina problemi-
ne yönəltmək olduğunu qeyd edib.

O, bir çox ölkələrin artıq minatəmizləmə ilə bağlı Azərbaycana dəstək ifadə etdiklərini xatırladı: “Səudiyyə Ərəbistanı da həmin ölkələrdən biridir. Yaxınlarda biz digər yaxşı xəbərlər eşidəcəyik, ilkin məlumatlara əsasən, həmin regiondakı digər ölkələrdən olan tərəfdaşlarımız da həmin səylərə qoşulacaqlar. Artıq Al səfiri qeyd etdi ki, Al ənənəvi olaraq bu məsələdə ən böyük donordur. Bu yardımın artması istiqamətində Al konkret addımlar atmağa hazır olduğunu bildirib”.

Elçin Əmirbəyov Azərbaycanın mina problemi ilə bağlı öz məsuliyyətini dərk edərək minatəmizləmə işlərinin maliyyələşdirilməsinin 95 faizini öz dövlət büdcəsi hesabına etdiyini xatırladı: “Bu onun göstəricisidir ki, biz heç də digər ölkələrdən yardım gözləmirik, biz öz işimizi görürük. Vacibdir ki, beynəlxalq ictimaiyyət öz yardımını da etsin, çünki biz hesab edirik ki, beynəlxalq ictimaiyyət bu məsələdə heç də lazımi diqqət və yardımını göstərmir”.

O, Ermənistanın Azərbaycanın tələblərinə uyğun olaraq minalarla bağlı daha dəqiq məlumatları verəcəklərini gözlədiklərini deyib. “Bu tərəflər arasında etimad quruculuğu tədbiri kimi də nəzərdən keçirilə bilər. Bizə verilmiş bu məlumatlar Minatəmizləmə Agentliyi və digər dövlət qurumları tərəfindən o qədər də nəzərə alınmır, ona görə ki, onların qeyri-dəqiqliyi həmin məlumatları yararsız edir. Amma mənə elə gəlir ki, sırf humanitar perspektivdən və eyni zamanda, onların mənəvi borcudur ki, bu məlumatları bizə versinlər”, - Elçin Əmirbəyov qeyd edib.

Mayın 29-da Azərbaycanın müdafiə naziri, general-polkovnik Zakir Həsənov Türkiyədə işgüzar səfərdə olub. Qardaş ölkənin milli müdafiə naziri Yaşar Gülerlə görüşüb. Müdafiə Nazirliyindən “Yeni Müsavat”-a verilən məlumata görə, görüşdə ölkələrimiz arasında hərbi, hərbi-texniki, hərbi təhsil sahəsində əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri müzakirə edilib, qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra məsələlərə dair geniş fikir mübadiləsi aparılıb.

Maraqlıdır ki, eyni gündə Ermənistan müdafiə naziri Suren Papikyan da Brüsseldə Avropa Birliyi Hərbi Komitəsinin sədri general Robert Briqerlə görüş keçirib. Ermənistan Müdafiə Nazirliyinin bununla bağlı yaydığı məlumatda deyilir: “Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran sahələrdə əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi ilə bağlı razılıq əldə olunub. Müdafiə naziri Ermənistan silahlı qüvvələrinin islahatlarının gedişini təqdim edib. Həmçinin regional təhlükəsizliklə bağlı məsələlər müzakirə edilib”.

Ayandır ki, əsas müzakirə mövzusu Ermənistanın silahlandırılması olub. Bu arada bəlli olub ki, ABŞ Ermənistan, Ukrayna, Moldova və Balkan ölkələrinin Müdafiə nazirliklərinə xüsusi müşavirlər göndərüb. Xarici medianın məlumatında deyilir ki, məqsəd həmin ölkələrin ordusunu Amerika qüvvələrinə uyğunlaşdırmaq və Rusiya modelindən uzaqlaşdırmaqdır.

“Yeni Müsavat” xatırladı ki, 2024-cü il aprel 5-də Brüsseldə üçtərəfli formatda keçirilmiş Blinken-Paşinyan-Leyen (ABŞ-Ermənistan-AB) görüşündə əsas diqqət mərkəzində kapitulyant ölkəyə hərbi dəstəyin verilməsi olub - rəsmən bəyan edilməsinə də. Görünür, İrəvana silah tədarükü praktik müstəviyə keçməkdədir. Fakt

Ermənistan sülh ritorikası fonunda altıdan-altıdan silahlanırlar.

“Ordu haqqında təsəvvürümüzün dəyişməsi ilə bağlı açıqlama etmək istəyirəm. Ermənistanın orduya müharibə aləti kimi deyil, bütün digər dövlət qurumları kimi, sülh aləti kimi ehtiyacı var”. Mayın 29-da Ermənistan parlamentindəki çıxışında Baş nazir Nikol Paşinyan belə deyib. Amma bu açıqlama ilə Papikyanın səfəri ziddiyyət təşkil edir. Mayın 28-də yayılan xəbərdən görə, Ermənistan bu yaxınlarda “Thales”dən üç GM200 radarının alınması üçün müqavilə imzalayıb və MISTRAL-3 zenit-raket komplekslərinin tədarükü ilə bağlı danışıqlar aparılır. Bu barədə Fransa Senatının hesabatında deyilir. “Fransanın “Arquus” şirkətinin istehsalı olan 24 “Bastion” zirehli transportoru Ermənistanla göndərilib. Bundan əlavə, hazırda istehsal olunan eyni tipli daha 26 zirehli avtomobil Ermənistanla tədarük edilməlidir”, - hesabatda vurğulanıb. Qeyd olunub ki, Fransa hakimiyyəti Ermənistanla müdafiə silahlarının verilməsi təşəbbüsü ilə çıxış edib: Səhvləri təkrar etməyə və əvvəldən lazım olan avadanlıqların çatdırılmasını gecikdirməyə. Ona görə də biz Ermənistan hakimiyyəti-

Erməni müdafiə naziri Avropada - Brüssellə silah anlaşması işə düşür

Paşinyan Ermənistanın orduya müharibə aləti kimi baxmadığını desə də, müdafiə naziri avropalı generala görüşür, ölkəsi sülh ritorikası fonunda altıdan-altıdan silahlanırlar

nin bütün müraciətlərinə, xüsusən də onların artilleriya-ya ehtiyacı ilə bağlı dərhal cavab verməliyik”. Hesabatda 2024-cü ildə “Nexter”in yeni istehsal gücünü (istehsal ayda 2-dən 6-ya qədər qaldırılır) nəzərə alaraq, “Sezar” özüyəriyən artilleriya qurğularının mümkün qədər tez tədarükü imkanlarının araşdırılması tövsiyə edilib. Mayın 8-də Prezident İlham Əliyev Şuşaya köçmüş

ilk sakinlərlə görüşdə deyib ki, Ermənistanda revanşist qüvvələr yenə baş qaldırırsa və Fransanın bu ölkəyə verdiyi öldürücü silahlar kritik həddə çatarsa, onda bizdən heç kim inciməsin.

Polkovnik Şair Ramaldanovun “Yeni Müsavat”-a bildirdiyinə görə, burada təəccüblü heç nə yoxdur: “Hər bir dövlətin siyasəti fərqlidir. Ordunun quruluşu, silahlanma və müdafiə nazirini hara göndərməklə

bağlı siyasət isə bütün ölkələrdə necədir, Ermənistanda da elədir. Biz deyə bilərik ki, Ermənistan silahlanmasın. Hətta sülh müqaviləsi olanda belə müharibə baş verir və saziş pozulur. Amma təbii ki, Ermənistan Fransa, Avropanın sülh dəstəyi proqramından yararlanı və bu adda silahlar alır. Bundan kim imtina edər?”

Polkovnik sülh sənədi ilə silahlanmanı bir-birinə bağlamağın tərəfdarı deyil: “Sülh

sazişi siyasi məsələdir. Ona qalsa, Azərbaycan da yeni silahlar alır, amma bizim başqalarının torpağında gözü-müz yoxdur. Amma cənab Prezidentin sözlərini xəbərdarlıq kimi qəbul etməliyik. Dövlət başçısı qeyd edir ki, Ermənistanın silahlanmasını izləyirik və bu prosesdə “qırmızı xətlər” keçilsə, Azərbaycan təhlükəsizliyini təmin etmək üçün addımlar atacaq. Ona görə də Fransa konserv qablarına oxşayan hərbi texnikalar verəcəksə, bundan niyə narahat olaq, yaxud köhnə hava hücumundan müdafiə sistemləri bizi nə üçün qorxutmalıdır? Ermənistanda generalitet baş komandana müraciət edib ki, alaylarda, diviziyalarda silahlar olmalıdır, islahatlar getməlidir. Ona görə İrəvanı kimin silahlandırmasına baxmalıyıq. Əgər Fransa verəcəksə, Ermənistan siyasi addımlarını ona doğru atacaq. Rusiya tədarük edəcəksə, onda Moskvaya meyillənəcək”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Dünya Ukraynanın atacağı o raketı gözləyir

“The New York Times” Qərb silahları ilə ilk hücumun bir neçə gün ərzində başlaya biləcəyini yazır; **Putin Avropadakı “cırıdan dövlətləri” də xəbərdar etdi:** “Kiçik ərazilərə və çox sıx əhaliyə...”

ABŞ rəsmiləri gözləyirlər ki, Amerika silahlarından istifadə etməklə Rusiya ərazisinə ilk hücumlar bir neçə gün ərzində başlaya bilər. Bu barədə “The New York Times” öz mənbələrinə istinadən məlumat yayıb.

Qəzet qeyd edir ki, Amerika silahları ilə bağlı siyasətə yenidən baxılması qərarı ABŞ dövlət katibi Entoni Blinkenin mayın ortalarında Kiyevə səfəri ilə bağlı olub, lakin bu məsələ ilə bağlı amerikalılarla ukraynalılar arasında danışıqlar bir neçə həftə davam edib.

Nəşr yazır ki, ABŞ silahlarının Rusiya Federasiyasına zərbə endirməsinə icazə verməklə Bayden “özünün çəkdiyi qırmızı xətti keçib”. “The New York Times”-a danışan adı açıqlanmayan yüksək rütbəli amerikalı məmur qeyd edib ki, məhdudiyyətlər sonradan daha da yüngülləşdirilə bilər: “Bu, Ukrayna münaqişəsində yeni realıq və bəlkə də yeni dövrüdür”.

Ukrayna hələ bir neçə gün əvvəl müttəfiqlərini Qər-

bin verdiyi silahlardan Rusiya daxilində zərbələr endirmək üçün istifadə etməyə icazə verməyə çağırıb.

Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski “Reuters” agentliyinə bildirib ki, Kiyev müttəfiqləri ilə Qərb silahlarından sərhədə və Rusiya daxilində zərbələr endirmək barədə danışıqlar aparıb. Onun sözlərinə görə, danışıqlar “müsbət heç nə” ver-

məyib, lakin bəzi tərəfdaşlar məsələ ilə bağlı ritorikasını dəyişib.

Rusiya prezidenti Vladimir Putin isə NATO üzvlərinə xəbərdarlıq edib ki, onlar Ukraynaya Rusiya daxilindəki hədəflərə zərbələr endirmək üçün Qərb silahlarından istifadə etməyə icazə verməklə odla oynayırlar.

“Daim eskalasiya ciddi nəticələrə gətirib çıxara bilər.

Demək çətinidir - onlar global münaqişə istəyirlərmi?” - Putin deyib. Putin qeyd edib ki, Ukraynanın Rusiyaya uzaq-mənzilli silahlarla zərbələri Qərbin peyki, keşfiyyatı və hərbi yardımına ehtiyac duymaqla, beləliklə, Qərb birbaşa münaqişədə iştirak edəcək. O, Fransa qoşunlarının Ukraynaya göndərilməsinin global münaqişəyə doğru bir addım olacağını deyib.

Avropadakı NATO üzvlərindən danışan Putin deyib ki, oradakı kiçik ölkələr kiçik ərazilərə və çox sıx əhaliyə malik olduqları üçün “nə ilə oynadıqlarını bilməlidirlər”.

Vaşinqtonun hazırkı mövqeyi ilə bağlı suala ABŞ dövlət katibi Entoni Blinken deyib ki, döyüş meydanının təbiəti, Rusiyanın istifadə etdiyi vasitələr dəyişdikcə, buna uyğunlaşacaq. Ağ Evin Milli Təhlükəsizlik Şurasının sözcüsü Con Kirbi Vaşinqtonda jurnalistlərə deyib ki, ABŞ-ın Ukraynaya dəstəyi müharibə zamanı inkişaf edib: “Ancaq hazırda siyasətimizdə də heç bir dəyişiklik yoxdur.”

NATO-nun baş katibi Yens Stoltenberq Alyans üzvlərini Ukraynanın Rusiya daxilində “qanuni hərbi hədəflərə” zərbə endirməsinə imkan vermək üçün silahlarının istifadəsinə qoyulan məhdudiyyətləri aradan qaldırmağa çağırıb: “Qeyd edilən məhdudiyyətlərin bir qisminin götürülməsinin düzgün olub-olmayacağını düşünməyin vaxtı çatıb, çünki indi görürük ki, xüsusən Xarkov vilayətində cəbhə xətti və sərhəd xətti az-çox eynidir”.

Kiyevə son səfəri zamanı Böyük Britaniyanın xarici işlər naziri Devid Kameron isə bil-

dirib ki, Ukrayna Londonun verdiyi silahlardan Rusiya daxilindəki hədəflərə zərbə endirmək üçün istifadə edə bilər və bunu etmək Kiyevdən asılıdır: “Ukraynanın belə hüququ var. Rusiya Ukraynanın daxilində zərbə endirdiyi kimi, Ukraynanın niyə özünü müdafiə etdiyinə əmin olmaq ehtiyacı hiss etdiyini başa düşə bilərsiniz”.

Fransa Prezidenti Emmanuel Makron və Almaniya kansleri Olaf Şolts da Rusiya daxilindəki obyektlərə zərbə endirilməsinin tərəfdarıdır. İtaliyanın xarici işlər naziri Antonio Tajani bildirib ki, Roma heç vaxt Ukraynaya heç bir qoşun göndərməyəcək və onun Kiyevə verdiyi hər hansı silah Rusiya ərazisində istifadə edilməməlidir.

“RIA Novosti” agentliyi Dövlət Departamentinə istinadən bildirir ki, Bayden Ukrayna Silahlı Qüvvələrinə Rusiyada “Xarkovu təhdid edən” hədəfləri vurmağa icazə verib. “Prezident bu yaxınlarda öz komandasına Ukraynaya ABŞ-ın verdiyi silahlardan Xarkov vilayətində əks-batareyaya məqsədləri üçün istifadə etmək imkanı verməyi tapşırıb”, - agentliyin mənbəsi bildirib.

□ **“Yeni Müsavat”**

Hava şarı mövsümü

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

**"Problemlər səni dibə çəkirsə,
 yuxarı bax!"**
**(2009-cu ilin "Yuxarı" ("Up")
 animasiya filmindən)**

1 iyunun uşaqları müdafiə günü olması ilə bağlı deyil, ümumiyyətlə son həftələrdə mən çoxlu hava şarı görürəm. Bakı şəhərinin üzərində hara baxsan şar uçur. Mavi, sarı, ağ, qırmızı, hətta qara şarlar... Bunları məktəblilər uçururlar. Orta məktəb məzunları məktəb həyətlərində, park və küçələrdə şar uçuraraq təhsilin başa çatmasını qeyd edirlər. Bəzi pullu məktəblilər və direktorlar hətta deyəsən göyərçin uçurur. Amma əsasən ucan şardır. Bu ənənəni kim yaradıb, mənə məlum deyil. Hava şarı nə üçün şənlik, bayram rəmzidir? Niyə bizim ana dilimizdə "uçmaq" feili həm havalanmağı, gözəl duyğuları, həm də dağılmağı, məhv olmağı ifadə edir? Qədim türklər cənnətə də "uçmaq" deyirdilər.

İşin beynəlxalq xüsusiyyətləri də vardır - sarsaq geopolitikaçılar demişken. Dünyə xəbər lentində iki Koreya arasında yaşananları görəndə qarnımı tutub güldüm. Bilirsiniz, orda Cənubi Koreya rəsmən Koreya Respublikası adlanır, demokratik, liberal bazar iqtisadiyyatlı, dünyanın həm iqtisadi, həm mədəni baxımdan ən inkişaf etmiş bölgələrindən biridir. "K-pop" musiqisi, Koreya filmləri, Koreya gəmiqayırması, Koreya avtomobilləri... Cənubi Koreyanın uğurları, dünya trendləri saymaqla bitmir. Şimali Koreyaya gəlsək, rəsmən Koreya Xalq Demokratik Respublikası adlanır. Oranı isə yalnız repressiv, qapalı, totalitar monarxiya rejimi ilə tanıyırlar. (Yeri gəlmişkən, dünyada adında "demokratik" sözü olan dövlətlərin heç biri demokratik deyil. Bu da başqa anekdot və taleyin ironiyasıdır). Koreya yarımadası xalqların hər hansı birinin seçilmiş olmadığına, yalnız siyasi-iqtisadi inkişaf modeli sayəsində ya yüksək səviyyəyə çatmasının, ya uçuruma yuvarlanmasının canlı nümunəsidir. Pis xalq yoxdur, pis idarəetmə var - qısa yazsam.

Nəhayət gələk ordaki qroteskvəri hadisəyə. Cənubi Koreyadanın bəzi adamlar vaxtaşırı hava şarına kitab-dəftər, içində cürbəcür filmlər olan "fleşkalər" bağlayıb Şimali Koreyaya uçurmuş. Çünki Şimalda repressiv senzura var, xalq internetə belə azad girmir. SSRİ-nin bərhad variantı yazsaq, təsəvvür eləyin. (Onu da yaşlı adamlar. Gənclər başa düşməz. Hələlik).

Şimal rejimi bu azadlıq mesajlarına qarşı bir neçə dəfə xəbərdarlıq edib, iki gün qabaq isə qarşı tədbirə əl atıblar: Şimaldan Cənuba hava şarları uçub. Bu şarların ipinə isə... zibil torbaları bağlanmış. Ən azı 150-yə yaxın, olduqca böyük ağırlıqda zibil, peyin, insan nəcisi doldurulmuş torbalar şarlar vasitəsilə Cənubi Koreya tərəfə səpələnib.

Necə deyirlər, varını verən utanmaz. Hərənin nəyə gücü, imkanı çatırsa... Cənubda mədəniyyət, azadlıq var, ona görə şara kitab, kino bağlayırlar. Şimalda totalitarizmin ...-püsüründən başqa "məhsul" yoxdur.

Bugünlerde bir təəccüblü rəqəmə, statistikaya rast gəlmişdim. Sən demə son 3-4 ildə ABŞ-ın Meksika ilə sərhədindən 27 min nəfərə yaxın Özbəkistan vətəndaşı, qeyri-rəsmi miqrant keçibmiş. Yazıq özbək qardaşlarımızı də-rə-təpəyə, çöllərə düşməyə məcbur edən nədir? Niyə daha bir türk kimlikli qardaşlarımız xoşbəxtliyi yad diyarda axtarmağa məcburdur? Əlbəttə, bu tip sualların cavabı prezident Şavkat müəllimin 2 milyon dollarlıq saat taxan kürəkənin qolunda aşkara çıxır. Halbuki orda İslam Kərimovdan sonra nə qədər ümidlənmişdilər. Boş imiş.

Bəs Azərbaycandan nə qədər adam xaricə qaçır? Sərhədlər azca açıq olsa, miqrasiya necə sürətlənər? Bunun cavabını məndən yaxşı bilirsiniz.

Yəqin şar uçurandan məktəblilər də səmaya o həsrətlə baxırlar.

Gözləndiyi kimi, Gürcüstan parlamenti prezident vetosunu aşaraq, qalmaqallı "Xarici agentlər" haqqında qanunu qəti olaraq təsdiqlədi. Artıq spikerin imzası ilə qanun qüvvəyə minmiş sayılır. Hələ ki, ölkədə etirazlar əvvəlki şiddətdə olmasa da, davam edir. Hakimiyyət isə proseslərin nəzarətdə olduğunu və heç bir "Maydan"-a imkan verilməyəcəyini qəti şəkildə bəyan edib.

Bu arada Gürcüstan QHT-lərinin yeni qanunla bağlı Avropa İnsan Haqları Məhkəməsinə (AIHM) hökumətə qarşı iddia-şikayət hazırladığı belli olub. Bu barədə "Gürcüstanın Gənc Hüquqşünaslar Assosiasiyası" QHT xəbər yayıb.

"Biz xarici agentlər haqqında qanun əleyhinə Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinə iddia təqdim etməyə hazırlaşırıq və lazımı vaxtda ona müraciət edəcəyik. Bütün qeyri-hökumət təşkilatları və media bu mübarizənin iştirakçısı olub bizə qoşula bilər", - məlumatda deyilir.

Şikayətin ciddi hüquqi nəticəsi olacaqmı? Qalmaqallı qanun qüvvəyə minəndən sonra gözlənti nədir, bundan sonra nə olacaq? Qonşu Gürcüstan çalxalanıb duruldu mu?

AMİP sədrinin beynəlxalq əlaqələr üzrə müavini Elşən Mustafayev payızdakı seçkilərin gürcü iqtidarı üçün çətin keçəcəyini proqnozlaşdırır: "Gürcüstanda "Xarici agentlər haqqında" qanunun qəbul olunması Cənubi Qafqazda, xüsusilə, Ermənistan və Qərb arasında hibrid müharibənin açıq müstəvidə olduğu zamanda təsadüfən qəbul olunmamışdı. Gürcüstan hökuməti Qərbin ölkədə dövlət çevrilişi planları həyata keçirmək istədiyini həttə baş nazir səviyyəsində bəyan etmişdi. Eyni zamanda, Qərb Gürcüstanın Avrointeqrasiya ilə bağlı üzərinə götürdüyü öhdəlikləri yerinə yetirməyi açıqlamalarını verməyə başlamışdı. Bütün bunlar ortada olarkən Gürcüstan Avropa İttifaqı üzvlüyünə namizədliyə qəbul olunur. İlk baxışda bu təəccüblü görünərsə də, əslində atılan bu addım ilə Gürcüstan hakimiyyətinin üzərinə daha da yüklü məsuliyyətin qoyulduğu görünür. Aydındır ki, Gürcüstan hökuməti Avropa İttifaqı üzvlüyünə namizəd olmaqla hazırkı siyasətində ciddi dəyişməyə getməyəcək. Çünki nəticə etibarilə bu "Gürcü Arzusu"nun hakimiyyətdən gəlməsi perspektivini daha da yaxınlaşdırır və Rusiya ilə indiyədək apardıqları tənqidi balanslı deyə biləcəyimiz siyasətin də dəyişməsinə gətirib çıxaracaq. Gürcüstanda 20 mindən artıq qeyri-hökumət təşkilatının olduğu bildirilir və bu təşkilatların fəaliyyətdə olanlarının demək olar ki, hamısı layihələri üçün qrantları müxtəlif xarici təşkilatlardan alır. Hazırkı qanun onları bu imkanlardan məhrum edir. Amma maraqlısı budur ki, xaricdən qrant alan QHT-lər müxalifətyönlü, hakimiyyətyönlü və tam

Gürcüstanda qalmaqallı qanun qüvvəyə mindi, sonra...

Payızdakı parlament seçkilərinin gürcü iqtidarı üçün çətin keçəcəyi, Qərblə münasibətlərin daha da gərginləşəcəyi proqnozlaşdırılır

müstəqil mövqeyi olan təşkilatlardan ibarətdir. Bu qanunun əleyhinə isə onların demək olar ki, hamısı etiraz edir. Yeni indiyədək "Gürcü Arzusu"na səs verib, onların siyasətinə dəstək verən QHT təmsilçiləri də etirazçıların arasındadırlar. Yeni bu qanun bütün QHT-lərin maraqlarına eyni vəziyyətdə zidd olduğundan onların hazırda birgə müqavimətinin şahidi oluruq ki, əslində bu hakimiyyət üçün ciddi problemə çevrilə bilər. Belə ki, son illər Gürcüstan müxalifəti çox dağınıq və hadisələrə təsir imkanlarının olmaması vəziyyətində idi. Əgər bu qanun qəbul olunmasaydı, "Gürcü Arzusu" payızdakı seçkilərə zəif müxalifətə gedib seçkini tam şəkildə qələbə ilə başa vuracaqdı. Amma qanunun qəbulundan sonra QHT-lərin önə çıxması, qanunun Rusiyanın sifarişli ilə Al-yə inteqrasiya əleyhinə qəbul edildiyini deməklə bütün vəsitələrden istifadə edib insanları kütləvi etirazlara çağırması yeni etiraz dalğasının yaranmasına səbəb olub. Müxalifət dağınıq və zəif olsa da, etirazların təşkilatçısı yox, arxasınca gedən qüvvə olsa belə hazırkı vəziyyətdən istifadə edib payızdakı seçkilərə qədər toparlana bilmək imkanları var. Yeni bitərəf, yaxud fərqli partiya üzvlüyü olan ölkədə hakimiyyətdən narazı insanların bir hədəfə doğru getmək şansları yaranıb. Payızda qədər bu işi yoluna qoya bil-sələr "Gürcü Arzusu" üçün ciddi problemə çevriləcək. Bu gedişatda qanun layihəsinin Avropa Məhkəməsinə verilməsi ilə bağlı hərəkətlənmənin özü də bu dediyim taktikanın tərkib hissəsidir".

Beynəlxalq münasibətlər üzrə sərhəçi Şəhla Cəlilzadə bu qanuna ən çox etiraz edənlərin Qərb dövlətləri olmasının

bir çox sualların cavabı oldu-ğuna işarə etdi: "Dünya nizamının yenilənməkdə olduğu, dövlətlərin təsir gücü uğrunda mübarizə apardığı bir dövrdə milli təhlükəsizliyin gücləndirilməsi üçün "Xarici təsir agentləri haqqında" qanunlar bir sıra dövlətlərdə qəbul olunmaqdadır. Bu baxımdan Gürcüstanın "Xarici təsirin şəffaflığı haqqında" qanunu gündəmə gətirməsi, cəmiyyətdə ciddi etirazların, mitinqlərin və hətta parlamentdə davaların olmasına, prezident tərəfindən rədd edilməsinə baxmayaraq, nəhayət olaraq 28 mayda parlament tərəfindən ratifikasiya olunaraq qəbul edilməsi mühüm çağırışlardan xəbər verir. Xüsusilə Cənubi Qafqaz uğrunda artan beynəlxalq rəqabət fonunda Gürcüstan və Ermənistanda yaşanan ixtişaşlar göstərir ki, bu qanun nə qədər böyük əhəmiyyət daşıyır. Vaxtı ilə siyasi nəzəriyyəçilər xarici QHT-ləri mədəni-iqtisadi müstəmləkəçiliyin təsis vasitəsi kimi "troya atına" bənzətmişdilər. Maliyyə mənbəyi açıqlanmayan, hansı qüvvələr tərəfindən yönləndirildiyi açıqlanmayan "ictimai təsislər" dövlətlərin daxili siyasətinə nüfuz edərək, cəmiyyəti içəridən hərəkətləndirir, rəngli inqilablar, Ərəb Baharı, Maydan hərəkəti kimi nəticələrə gətirib çıxarırlar. Bütün bunların fonunda təsadüfi deyil ki, bu qanuna ən çox etiraz edən qərb dövlətləridir. Odur ki, Gürcüstan da Qərb dövlətlərindən qanunu qəbul etdiyi üçün müəyyən təzyiqlərlə üzləşməkdədir. Avropa İttifaqının və ABŞ-ın ən yüksək rəsmi şəxsləri, o cümlədən Avropa Şurasının Venesiya Komissiyası Gürcüstan qanunu qəbul etməmək istiqamətində "məsləhət" vermiş, çağırışlar

etmişlər. Hətta 4 avropalı nazir - Latviya, Litva, Estoniya və İslandiya xarici işlər nazirləri Gürcüstan gələrək etirazçılara qoşuldular. Halbuki bu, tamamilə qeyri-qanuni davranış olub, qanuni yolla seçilmiş legitim hakimiyyətə qarşı mühüm sayğısızlıqdır ki, Gürcüstan hakimiyyəti tərəfindən də müvafiq qaydada tənqid edildi. Gürcüstanın Avropa İttifaqı üzvlüyünə dair danışıqların dondurulacağı, vizasız gediş-gəlişin ləğv olunacağı, müəyyən sanksiyalara məruz qalacağı iddia olunur. Lakin Baş nazir İrakli Qaribaşvili bu iddiaların real olmadığını, Gürcüstanın bundan sonra da demokratiya yolunda irəliləyəcəyini iddia edir. Maraqlıdır ki, bu təhdidlər fonunda qanunu ratifikasiya etməklə yanaşı Gürcüstan Çinlə vizasız rejimə keçidini elan etdi, Çin investisiyaları ilə Qara dəniz sahilində Gürcüstanın ən böyük dəniz limanı Anaklia meqalayihəsinin həyata keçiriləcəyini bəyan etdi. Görünən odur ki, xüsusilə 2008-ci ildəki "5 günlük müharibə" və Rusiya-Ukrayna müharibəsi fonunda öz "dərslərini alan", daha bir "Maydan hərəkətinə imkan verməyəcəyik" deyən Gürcüstan dövlət rəsmiləri daha çox neytrallığını qoruyaraq, Rusiya və Çinlə əməkdaşlığı artıracaqlar. Lakin bu prosesin nəticələri, yeni dönüş nöqtəsi bu ilin oktyabrında tam olaraq müəyyən olacaqdır. Belə ki, oktyabrda baş tutacaq seçkilərdə hakim "Gürcü arzusu" partiyası qələbə qazanarsa, bu, hakimiyyətin hazırkı siyasətini davam etdirəcəyi, əksi baş verərsə, qanundan imtina ediləcəyi demək olacaq".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Rusiya Federasiya Şurasının Beynəlxalq Məsələlər komitəsinin rəhbəri Qriqori Karasinin mayın 27-də Azərbaycan parlamentinin nümayəndə heyəti ilə görüşdə Xankəndidə konsulluq açmaq niyyətləri ilə bağlı dedikləri gündəmin ən çox müzakirə olunan mövzusunə çevrilib. Karasin 2024-cü ilin sonuna doğru diplomatik nümayəndəliyin açılması məqsədilə yaxın günlərdə hazırlıq başlayacağını da deyib. Moskva Qarabağda konsulluq açmaq niyyətini "regionda qalmaq niyyəti" ilə əsaslandırır, bu da ciddi müzakirələrə və fikir ayrılıqlarına səbəb olub.

Hələlik Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi məsələyə hər hansı reaksiya bildirməyib. "Kavkazskiy Uzel"-in hesabatına əsasən, qeyri-sabit Cənubi Qafqaz regionunda Rusiyanın iştirakını davam etdirməyə yönəlmiş strateji cəhd kimi qarşılanan bu qərar Azərbaycanda ekspertlərin geniş etirazına səbəb olub.

Tanınmış politoloq, Rusiya İqtisadiyyat Universitetinin politologiya və sosiologiya kafedrasının müdiri doktor Andrey Koşkin bu təşəbbüsün hazırkı geosiyasi iqlimdə dərin kök saldığını bildirib. "Geosiyasi vəziyyət gərginləşir, xüsusən də Cənubi Qafqazda. Dağlıq Qarabağda (belə inzibati ərazi yoxdur - red.), bu yaxınlarda intensiv münaqişənin şahidi olan regionda konsulluq açılması siyasi sabitlik yolunda atılan addımdır", - deyərək, "Kavkazskiy Uzel"-ə bildirib.

Onun sözlərinə görə, bu diplomatik nümayəndəlik Rusiyanın sülhməramlıları çıxarıldıqdan sonra belə Qarabağa təsirini qoruyub saxlamasına (? - red.) imkan verəcək. "Bu konsulluq Moskvanın Qarabağda strateji maraqlarını əks etdirərək, Rusiyanın ən vacib regional məsələlərə dair danışıqları davam etdirməsinə imkan verəcək. Rusiya regionda mövqelərini möhkəmləndirməyə çalışdığı bir vaxtda bu addım Bakı ilə əlaqələrin möhkəmlənməsinə də şərait yarada bilər".

Öz növbəsində hərbi ekspert Vasili Dandikin təşəbbüsün böyük ehtimalla Moskvaya aid olduğu ilə razılaşır. Lakin o qeyd edib ki, Azərbaycan da bu razılaşmada üstünlüklər görə bilər: "Bu, görünür, Rusiya və Azərbaycan arasında Rusiya sülhməramlılarının çıxarılması ilə bağlı daha geniş razılaşmanın tərkib hissəsidir. Hələlik sülhməramlıların gedəcəyi, diplomatik missiyanın isə qalacağı haqqında razılıq əldə olunub".

Dandikin Rusiya və Ermənistan arasında gərgin münasibətlərə diqqət çəkib, Ermənistanın Qərbdə üz tutması fonunda Moskvanın regionda iştirakını möhkəmlən-

Xankəndidə konsulluq müzakirələrində ilginclik detal-"Sülhməramlılardan sonra..."

Rusiya ekspertdən sual doğuran yeni açıqlamalar; ekspertdən fərqli mövqe: "Rusiyada Azərbaycanın iki konsulluğu varsa, Qarabağda konsulluq açmaq niyyəti anlaşılan olmalı..."

dirməyə çalışdığını təxmin etdiyini qeyd edib. "Rusiya bu konsulluğu yaradaraq, əsas problemlər həll olunmamış qalsın belə, Dağlıq Qarabağda (? - red.) və bütünlükdə Cənubi Qafqazda iştirakının davam etdiyinə işarə edir".

Rusiya Elmlər Akademiyasının Coğrafiya İnstitutunun baş elmi əməkdaşı Aleksey Qunya da bu fikirləri dəstəkləyərək, konsulluğun yaradılmasını siyasi cəhətdən səmərəli addım adlandırır. "Rusiyanın bu regionda mövcudluğunu diplomatik missiya ilə ifadə etməsi təcrübi əhəmiyyətə malikdir, məsələn, Qarabağın mədəni irsinin öyrənilməsi üçün platforma yaradır", - deyərək vurğulayıb.

Doğrudanmı konsulluq məsələsi Bakı ilə Moskva arasında Rusiya sülhməramlılarının çıxarılması ilə bağlı geniş razılaşmanın tərkib hissəsidir? Yeni ilkin anlaşma var?

Politoloq Elxan Şahinoğlu bildirib ki, Kreml konsulluq xidməti vasitəsilə yenidən Qarabağa qayıtmaq və itirdiyi mövqeləri bərpa etmək istəyir: "Rusiya Xankəndidə niyə konsulluq xidməti açmaq istəyir? Axı Xankəndidə Rusiya vətəndaşı yoxdur, hərbiçiləri də bölgəni tərk edib. Türkiyənin Şuşada konsulluq xidməti açılmadan Rusiyanın Qarabağda konsulluq xidmətinin açılması doğru deyil. Görünür, Kreml konsulluq xidməti vasitəsilə yenidən Qarabağa qayıtmaq və itirdiyi mövqeləri bərpa etmək istəyir. Bu isə Azərbaycanın maraqlarına cavab vermir. Mux-

təlif mövzularda fərqli fikirlər hörmətlə yanaşıram və normal diskussiyasının tərəfdarıyam. Rusiyanın Xankəndidə konsulluq xidmətinin açılmasını müsbət qiymətləndirənlər də var. Onların arqumenti belədir ki, bəs, Fransa və İran Qərbi Zəngəzurdə konsulluq xidmətləri açmaqla Ermənistanə dəstəklərini ifadə etdikləri halda, bunun qarşılığında Rusiya Xankəndidə konsulluq xidməti açmaqla Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və Qarabağ üzərindəki suverenliyinə dəstək vermiş olacaq.

Qarabağın Azərbaycana məxsusluğunu heç Ermənistan şübhə altına almır, Rusiyanın Xankəndidə konsulluğu olmasa bunu şübhə altına alacaq? Fransa və İran Qərbi Zəngəzurdə konsulluq açmaqla öz məntiqlərinə görə bu bölgəni guya Azərbaycandan qorumuş olurlar. Halbuki, Azərbaycan bu bölgəni nəzarət altına almaq istəsə, müxtəlif ölkələrin konsulluqları buna mane ola bilməyəcəklər. Təhlükə halında bölgəni birinci elə xarici ölkə təmsilçilikləri tərk edəcək. Ermənistan indi və gələcəkdə Azərbaycana qarşı təxribat həyata keçirməyəcəyi halda, Qərbi Zəngəzuru Şərqi Zəngəzura birləşdirmək kimi planımız yoxdur. Rusiya Xankəndidə konsulluq açmaq əvəzinə Kreml sahibinin be-laruslu həmkarı Aleksandr Lukaşenko kimi Bakıdan sonra Şuşanı ziyarəti konsulluq xidməti açmaqdan daha faydalı olar".

Siyasi şərhçi Aydın Quliyev "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Xankəndidə Rusiyanın konsulluq açmasının rəsmi razılaşdırılmış məsələ əsasında olub-olmadığını söyləmək çətindir: "Amma istisna etməm ki, bununla bağlı ən azı rəsmi şəxslərin arasında müəyyən fikir mübadiləsi aparılıb. Razılaşmanın olub-olmadığını isə söyləmək hələlik çətindir. Daha az ehtimal etmək olar ki, Rusiya tərəfi verilən bu açıqlama ilə bir növ ictimai rəyi yoxlamaq məqsədi də güdə bilər. Rusiyanın konsulluq açmaq niyyəti gerçəkləşsə də bilər. Birinci, onu nəzərə almaq lazımdır ki, Rusiyanın bu bölgədən tamamilə çəkilib getməsi gözlənilmir. Ona görə ki, Rusiyanın özü bölgə dövlətidir. İkincisi, Rusiya Azərbaycanda hərbi mövcudluğa son qoyandan sonra ən azı diplomatik formada mövcudluğunu saxlamaq cəhdi də başadüşüləndir. Burada ziyanlı bir şey görünmür. Rusiya-Azərbaycan münasibətləri yüksək səviyyədədirsə, Rusiyada Azərbaycanın səfirləri ilə yanaşı iki konsulluğu varsa, Rusiyanın Qarabağda konsulluq açmaq niyyəti başadüşülən olmalıdır. Rusiya Şərqi Zəngəzurun iqtisadi inkişafında iştirak etmək niyyətindədir. Konsulluğun açılması həmin bölgədə Rusiyanın gələcəkdə iqtisadi, ticarət, humanitar, mədəni əməkdaşlığının olacağından xəbər verir".

■ Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"

YAP-çı deputat Pənah Hüseynin 30 dairə təklifini rədd etdi

Parlament seçkilərinin vaxtı elan olunmasa da, həm iqtidar, həm də müxalifət düşərgəsində seçki hazırlığı müşahidə olunur. Partiyalarda seçkilərlə bağlı müzakirələr aparılır, namizəd və dairələrlə bağlı dəqiqləşdirmələr aparılır. Hətta seçkilərlə bağlı müxtəlif təkliflər də səslənir. Məsələn, AXP sədri Pənah Hüseyn müxalif düşərgənin zəifliyini əsas götürərək, qarşıdakı seçkilərdə YAP-ın onlara jəst edərək, 30 dairədən namizəd irəli sürməməsinə təklif edib. Maraqlıdır, hakim partiyada bu təklif necə qarşılandı.

YAP-çı millət vəkili Aydın Mirzəzadə Bakupost.az-a açıqlamasında Pənah Hüseynin YAP-ın müttəfiqi olmadığını bildirib.

"Pənah Hüseynlə eyni siyasi cəbhədə də deyilik. Biz yalnız eyni cəbhədə olduğumuz insanlarla hansısa dairədə kimin namizədliyini irəli sürmək və yaxud orada YAP-ın namizəd verib-verməməsi ilə bağlı razılığa gələ bilərik".

A. Mirzəzadə seçkilərin siyasi mübarizə olduğunu bildirib: "Ona görə də bir partiyanın hakim partiyaya müraciət edərək belə bir təşəbbüslə çıxış etməsi nə hüquqa, nə də demokratiyaya uyğun gəlməyən məsələdir. Seçki daha çox elektorati olan, seçiciləri öz tərəfinə çəkə bilən siyasi qüvvənin qələbəsinin təsdiqidir. Yeni Azərbaycan Partiyası bütün dairələrdən namizəd verir. Mən indiyədək müxalifətlə hansısa dairələrdə razılığa gəlməyimizlə bağlı hallara rast gəlməmişəm".

Azərbaycanı günahlandıran Türkiyə parlamentinin deputatı PKK-çı çıxdı

Türkiyəli millət vəkili Ömer Faruk Gərgərlioğlu 17 mayda TBMM-də keçirilən mətbuat konfransı zamanı Azərbaycan polisi haqqında ittihamlar səsləndirib. Millət vəkili Qüdrət Həsənoğlu isə Milli Məclisin mayın 31-də keçirilən plenar iclasında sözügedən ittihamlara cavab verib.

Axar.az Ömer Faruk Gərgərlioğlu haqqında məlumatı təqdim edir:

Ömer Faruk Gərgərlioğlu ixtisasca həkimdir. 27-ci çağırışda indiki DEM-in sələfi olan HDP-dən (Xalqların Demokratik Partiyası) və 28-ci çağırışda Kocaelidən millət vəkili seçilib. DEM və sələfləri olan HDP, BDP (Sülh və Demokratiya Partiyası), DTP (Demokratik Cəmiyyət Partiyası) hər zaman PKK terror təşkilatının siyasi uzantısı və qatı müdafiəçisi kimi tanınıblar.

Gərgərlioğlu haqqında millət vəkili olmamışdan əvvəl Kocaeli İkinci Ağır Cəza Məhkəməsinə "PKK/KCK təbliğatı ilə məşğul olmaq" ittihamı ilə cinayət işi açılıb. Millət vəkili seçildikdən sonra isə məhkəmənin hökmü ilə 2,6 il müddətinə həbs cəzasına məhkum olunub, millət vəkili mandatı 2021-ci ilin martında əlindən alınıb və yalnız 4 ay sonra mandatı bərpa olunub.

Gərgərlioğlu bütün siyasi fəaliyyətində terror təşkilatı PKK-nı müdafiə edib. Hətta Yutubda qatıldığı "Xalq Məclisi" adlı proqramda aparıcı Metexan Aykutun PKK-nı terror təşkilatı kimi tanıyıb-tanımadığı haqqında verdiyi suala konkret cavab verməkdən yayındığı üçün cəmiyyət tərəfindən kəskin şəkildə qınanıb.

Qısa tarixçədən də göründüyü kimi, Türkiyə Cümhuriyyətinə, onun Ordusuna və xalqa düşmən olan, 40 mindən çox insanın qanını tökən PKK-ya terror təşkilatı deyərək bilməyən bir şəxsdən Azərbaycana qarşı belə ittihamları eşitmək heç də təəccüblü deyil. Yəqin ki, qardaş ölkə ilə əlaqələrin daha da sıxlaşdığı indiki məqamda Gərgərlioğluna bu sözləri dedirdənlər var.

Mayın 31-də Milli Məclisin yaz sessiyasının son iclası keçirildi. Spiker Sahibə Qafarova giriş nitqində sədrin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin son xarici səfəri barədə deputatları məlumatlandırdı. Daha sonra gündəliyin müzakirəsinə keçildi.

İlk olaraq hökumət üzvlərinin iştirakı ilə "Azərbaycan Respublikasının 2023-cü il dövlət büdcəsinin icrası haqqında" Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi birinci oxunuşda müzakirəyə çıxarıldı.

İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri Tahir Mirkişili layihə barədə çıxış edərkən 2023-cü ilin dövlət büdcəsinin tam və çevik icrası isə bu tarixi anlara iqtisadiyyatımızın verə biləcəyi ən böyük töhfə olub: "Azərbaycanda orta illik inflyasiya isə 10.4%-lik proqnoza qarşı 8.8% təşkil edib. Inflyasiyaya səbəb olan amillərdən biri olan idxal olunan məhsulların ilin sonuna olan qiyməti 2022-ci ilin sonuna olan qiymətlərlə müqayisədə 15.8% artıb. Təhlillər göstərib ki, Azərbaycanda orta illik inflyasiya xarici və daxili amillərin, o cümlədən həyata keçirilən antiinflyasiya siyasətinin təsirindən azalıb".

T.Mirkişili dedi ki, 2023-cü ildə müxtəlif markalar üzrə 1 barel neftin orta qiyməti 80,9 ABŞ dolları olmuş, əvvəlki ilə nisbətən 16,8 ABŞ dolları ucuzlaşıb. Dünya Bankının hesablamalarına görə Neftin qiymətinin 10% artması, bir il ərzində global inflyasiyanı 0,35 faiz bəndi artırır: "Qeyd edirəm ki, Azərbaycanda 2023-cü ilin büdcə zərfinə neftin bir barelinin qiyməti 60 dollardan götürülsə də, neftin bir barelinin orta illik qiyməti keçən il 86,1 dollar idi. Hesabat ilində dünya üzrə büdcə kəsirinin ÜDM-ə nisbəti 5,5%-ə bərabər olub. Müqayisə üçün qeyd edirəm ki, ölkəmizdə Dövlət büdcəsinin kəsiri 2023-cü ilin faktiki ÜDM-nin 1,0 faizini təşkil etməklə, proqnozlaşdırılmış həddən 1,5 faiz azdır. Dünya üzrə dövlət borcunun ÜDM-ə nisbətində artım müşahidə olunmuş, 2023-ci ildə də bu göstərici 93,2%, neft ixrac edən ölkələrdə isə 50,8% olmuşdur. Müqayisə üçün qeyd edirəm ki, Azərbaycanın cari ilin əvvəlinə olan dövlət borcu 26 850,4 milyon manat təşkil etmişdir ki, bu da 2023-cü ildəki ÜDM-ə nisbəti 21,8%-ə bərabər idi".

Komitə sədri qeyd etdi ki, global geosiyasi çağırışlara rəğmən, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm cənab İlham Əliyevin həyata keçirdiyi genişmiqyaslı islahatların nəticəsi olaraq 2023-cü ildə Azərbaycanda makroiqtisadi sabitlik təmin edilmiş, hökumət və Mərkəzi Bank tərəfindən atılan addımlar inflyasiyanın bir-qəməli səviyyəyə enməsinə şərtləndirib: "Yeni reallıqlar müstəvisində 2023-cü il ərzində iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, qeyri-neft/qaz məhsullarının ixracının genişləndirilməsi və biznes mühitinin yaxşılaşdırılması istiqamətində tədbirlər davam etdirilib. 2023-cü ildə ölkəmizdə ümumi daxili məhsul (ÜDM) real ifadədə 1,1 faiz artmış və nominal olaraq 111,6 milyard manat proqnoza qarşı 123,0 milyard manat təşkil edib. Qeyri-neft/qaz sektorunda 3,7 faizlik artım, neft-qaz sektorunda isə əsasən neft hasilatının azalması ilə bağlı 1,7 faiz azalma qeydə alınıb. 2023-cü ildə əsas kapitalla yönəldilən vəsaitin məbləği əvvəlki ilə nisbətən 9,8 faiz artaraq 20,3 milyard manat təşkil edib. Bu investisiyaların 80,9 faizi daxili mənbələr hesabına formalaşmış, 6,3 milyard manatı (30,9 faiz) neft, 14,0 milyard manatı isə (69,1 faiz) qeyri-neft sektoruna yönəldilib. Hesabat ilində qeyri-neft sektoruna yönəldilmiş vəsaitin həcmində 9,3 faiz artım qeydə alınıb. Təqdim edilmiş məlumatlara görə 2023-cü il ərzində ölkə əhəlinin gəlirləri əvvəlki ilə nisbətən nominal ifadədə 12,8 faiz artaraq 78,1 milyard manat təşkil etmiş, hər nəfərə düşən illik gəlir orta hesabla 7687manata çatıb". Komitə sədri bildirdi ki, 2023-cü ildə ixracımız 27,6 milyard dollar təşkil etməklə 17,3 milyard dollarlıq idxalımızı 10,3 milyard dollar üstələyib: "Qeyri-neft-qaz məhsullarının ixracı real ifadədə 3,9 faiz artaraq

Milli Məclisdə anti-Azərbaycan qüvvələrə kəskin etiraz

Rusiyaya nota vermək təklifi; Qüdrət Həsənzadə: "Bəzi Qərb dairələrinin əlində oyuncağa çevrilmiş insanlar..."

3348,0 milyon dollara bərabər olub. Əvvəlki illərdən fərqli olaraq, idxalın artımında dövlətin rolu azalmış, fiziki şəxslərin rolu isə artıb. Fikrimizcə, Fiziki şəxslərin idxalının artması ölkədə yerli istehsalın və rəqabət mühitinin gücləndirilməsi ilə bağlı tədbirlərin daha gücləndirilməsi zəruri edir".

T.Mirkişili bildirdi ki, 2023-cü ilin sonuna olan məlumata əsasən, ölkənin məcmu valyuta ehtiyatları 17,1 faiz artaraq 68,5 milyard dolları ötürüb: "Bu göstərici ÜDM-in 94,7 faizinə bərabər olmaqla, xarici dövlət borcunu təqribən 10,6 dəfə üstələmiş, 34 aylıq mal və xidmət idxalına bərabər olub. Təqdim edilmiş məlumatlara əsaslanaraq demək olar ki, büdcə qaydasının əsas göstəriciləri hədəflənən yuxarı hədləri aşmayıb. İcmal büdcənin qeyri-neft bazasına kəsirinin qeyri-neft ÜDM-ə nisbət göstəricisi 22,5 faiz və yaxud hədəf göstəricidən 2,5 faiz bənd az, dövlət borcunun ÜDM-ə nisbəti isə 21,8 faiz və yaxud hədəf göstəricidən 8,2 faiz bənd az olub. Beləliklə, göründüyü kimi, 2023-ci il ərzində həm daxili, həm də beynəlxalq iqtisadi-siyasi konyuktur Azərbaycan üçün əsasən əlverişli olmuş, icmal büdcənin effektiv icrası üçün təşkil etməklə 17,3 milyard dollarlıq idxalımızı 10,3 milyard dollar üstələyib: "Qeyri-neft-qaz məhsullarının ixracı real ifadədə 3,9 faiz artaraq

236,4 milyon manat təşkil edib: "Gəlirlər proqnozla müqayisədə 1 345,9 milyon manat və ya 4,0 faiz çox icra olunub. Dövlət büdcəsinin gəlirlərinin ÜDM-də xüsusi çəkisi 28,6 faiz təşkil edib ki, bu da 2022-ci ilə müqayisədə 5,7 faiz çoxdur. Dövlət büdcəsinin gəlirlərinin 45,8 faizi vergi orqanlarının xətti ilə, 18,0 faizi gömrük orqanlarının xətti ilə, 33,3 faizi Dövlət Neft Fondundan dövlət büdcəsinə transfer, 2,9 faizi isə digər gəlirlər üzrə daxilolmaların payına düşür. Dövlət büdcəsi gəlirlərinin tərkibində qeyri-neft sektoru üzrə daxilolmalar 17 080,0 milyon manat təşkil etmişdir ki, bu da proqnozdan 1 129,2 milyon və ya 7,1% çoxdur. Qeyri-neft sektoru üzrə büdcə gəlirlərinin artması onun dövlət büdcəsinin ümumi gəlirlərində xüsusi çəkisini nəzərdə tutulmuş 47,5%-dən 48,5%-dək artıb".

Tahir Mirkişili qeyd etdi ki, Azərbaycanın 2023-cü il üçün dövlət büdcəsinin gəlirləri 35 milyard 574,8 milyon manat (2022-ci ilə müqayisədə artım 16 %), gəlirlər üzrə plan 105 % icra olunub. 2023-cü ildə dövlət büdcəsinin xərcləri 36 milyard 458,5 milyon manat (artım 13,7 %) təşkil edib, proqnoz 99,5 % icra olunub. 2023-cü il dövlət büdcəsinin kəsiri 883,7 milyon manat və ya ÜDM-in 0,7 %-ni təşkil edib.

Sabir Rüstəmxanlı büdcə müzakirələrinin indiki şəkildə

apanılmasını düzgün saymayaraq bildirdi ki, yeni qaydalara zərurət var. Onun sözlərinə görə, belə çıxır hökumət parlamentə, parlament də hökumətə hesabat verir, həmçinin Hesablama Palatası təqribən eyni məzmunlu məruzəni təqdim edir.

Mədəniyyət komitəsinin sədri Fəzail Mustafadə mədəniyyət sahəsinə ayrılan vəsaitlə bağlı danışdı. Bildirdi ki, bu sahə üçün ayrılan 198 milyon manatlıq vəsait az hesab olunmalıdır.

Qüdrət Həsənzadə söz alaraq bildirdi ki, Moskvada "Lazerev klubu" adı altında erməni-rus millətçiləri tərəfindən beynəlxalq konfrans təşkil edilmiş və həmin konfransda dumanın komitə sədrinin müavini, hakim partiyanın üzvü Zatulın 2022-ci ildə Azərbaycanla Rusiya arasında imzalanmış Moskva Bəyannaməsinə tam zidd olaraq Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü, dövlət suverenliyini şübhə altına alan, separatizmi və revanşizmi qızışdıran bəyanatla çıxış edib: "Təklif edirəm, Xarici İşlər Nazirliyi Rusiyaya nota versin, bu cür məsuliyyətsiz və Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinə ziyan vuran elementlərin tərxiyə tələb et-sin".

Deputat ardınca digər məsələlərdən də bəhs etdi: "Bu da hökumətin birbaşa fəaliyyəti ilə bağlı məsələdir.

2-3 gün bundan öncə türkili millət vəkili Ömər Faruk Gergerlioğlu çıxış edərək bəyan edib ki, Azərbaycan polisi Türkiyə vətəndaşlarının hüquqlarını Azərbaycanda pozur və Azərbaycan yetkililəri buna cavab verməlidirlər. Araşdırma aparmadan, bir nəfərin şikayəti əsasında belə ciddi ittihamla çıxış etmək bizim qardaşlıq münasibətlərinə sığmır. Qanunçuluğun keşiyində dayanan polisin imici dövlətin imicidir. Hazırda Azərbaycana qarşı düşmənçilik edən bəzi Qərb dairələrinin əlində oyuncağa çevrilmiş insanlar bundan istifadə edib, sosial şəbəkələrdə ölkəmizin əleyhinə böyük bir kampaniya başladılar.

Bu cür çıxışlarla polisin, dövlətin beynəlxalq imicini korlamaqla ölkəyə investisiya qoyuluşunun qarşısını alırlar. Daxili işlər naziri azsaylı nazirlərdəndir ki, deputatların müraciətlərini şəxsi nəzərəte götürür və şəxsən cavab verir. Ömər Faruk maraqlansaydı və xoşniyyətli olsaydı, əsil həqiqəti üzə çıxara bilərdi. Çox təəssüf ki, o da Azərbaycana qarşı belə bir çirkin kampaniyaya qoşulub. Türkiyədə azərbaycanlıların hüquqları pozulmur? Naxçıvandan bir tikə çörək dalınca Türkiyəyə pənah aparmış vətəndaşlarımızın qul kimi istismar olunmasına dair faktlar var. Xəstəxanalarda, ictimai işə obyektlərində, təhsildə vətəndaşlarımız ağlasığmaz dərəcədə aldadılır. Hesab edirəm ki, Milli Məclisin rəhbərliyi Türkiyə Böyük Millət Məclisinin rəhbərliyi ilə əlaqə saxlamalı, belə fəaliyyətin pislənməsinə nail olmalıyıq".

Müzakirələrdən sonra büdcə sənədi ilə bağlı layihə ilk oxunuşda qəbul edildi. Digər məsələlərin də müzakirəsi və təsdiqindən sonra Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova bildirdi ki, bununla da yaz sessiyası yekunlaşır. Ancaq deputatların müraciəti əsasında növbədənəkar sessiyanın çağırılması qərara alınıb. Spiker dedi ki, Milli Məclisin yaz sessiyası dövründə 13 iclas keçirilib, 61 qanun qəbul edilib. Həmin müddətdə iki yeni qanun qəbul edilib, 50 qanuna dəyişiklik edilib, 9 beynəlxalq müqavilə təsdiqlənib. Parlamentin 2024-cü il yaz sessiyasının qanunvericilik işləri planına daxil edilən bəzi qanun layihələri Milli Məclisin plenar iclasında müzakirəyə çıxarılmayıb. Bunlar "Hərbi qulluqçuların statusu haqqında" və "Ali təhsil haqqında" qanun layihələridir.

Spikerin çıxışından sonra himn oxundu və sessiya yekunlaşdı.

Elşad PAŞASOY,
"Yeni Müsavat"

Bu gün - iyunun 1-i dünyada Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü kimi qeyd olunur. Bu tarix ilk dəfə 1925-ci ildə Cenevrədə Uşaqların Rifahı üzrə Ümumdünya Konfransı zamanı elan olunub. 4 noyabr 1949-cu ildə isə Moskvada Qadınların Beynəlxalq Demokratik Federasiyası tərəfindən 1 iyun Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü kimi təsis edilib.

Bəs dünya uşaqlarının ən böyük problemi bu gün nədir - təhsil, yaxşı qidalanmamaq, valideyn himayəsindən məhrumluq, zərərli internet resursları, yoxsa nə? Uşaqlar ən çox nəyə ehtiyac duyr?

Azərbaycan Uşaqların Birləşin Sədri Kəmalə Ağazadə mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışib: "Təkcə 1 iyun deyil, hər gün uşaqların müdafiəsi günüdür. Hesab edirəm ki, dünya uşaqlarının ən böyük problemi onların sağlamlığına zərərin vurulması, qətl edilməsi, müharibə qurbanı olması, ekologiyanın zərərinə zərər gətirməsi, bu zərər nəticəsində genefondun dəyişməsidir və sairə. Əgər bütün bunlar varsa, demək ki, orada təhsil də, düzgün qidalanmaq da yoxdur, həmçinin valideyn himayəsindən məhrumluq var. O ki qaldı uşaqların ən çox nəyə ehtiyacı olması, bu sevgi, qayğı, diqqətdir".

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Çingiz Qənizadə isə qeyd edib ki, hazırda dünyanın müxtəlif ölkələrində uşaqların hüquqlarının açıq-aydın pozulmasının şahidiyik: "Uşaqların təhsil hüququ pozulur, aclıqdan əziyyət çəkir, sosial digər hüquqları pozulur. Bu əsasən kasıb ölkələrdə baş verir. Lakin müəyyən inkişaf et-

Bu günün təqvimini - uşaqlar hələ də müharibə qurbanlarıdır

Qəzzada 15 mindən çox uşaq ölüb; ölkəmizdə bu sahədə ən ciddi problemlərdən biri qız uşaqlarının erkən yaşda məcburi ərə verilməsidir

miş ölkələrdə də digər problemlər var. Azərbaycanda gəlirdə isə birmənalı olaraq deyə bilərəm ki, ölkəmizdə dövlət tərəfindən uşaqların hüquqlarının qorunması ilə bağlı kifayət qədər qanun qəbul edilib, uşaqlara lazımı diqqət-qayğının göstərilməsi istiqamətində addımlar atılıb və atılmaqdadır. Bu baxımdan hesab edirəm ki, bu gün uşaqların hüquqlarının pozulması ilə bağlı problemləri daha çox ailedaxili, məişət məsələlərində axtarmalıyıq.

Birincisi, çox təəssüf ki, son vaxtlar ölkəmizdə nikahla-

rın pozulması ilə bağlı statistika ürekaçan deyil. Statistika-da boşanmalar 30-40 faiz civarında göstərilir. Amma nəzərə alsaq ki, boşanmayan, amma münasibət nəticəsində küsüb ayrılan xeyli ailələr də var, bütün bunları hesablayanda ölkədə boşanmaların sayının 50 faiz civarında olduğunu deyə bilərik. Məlum olduğu kimi, boşanmalardan da ən çox əziyyət çəkənlər uşaqlar olur. Valideynlərinin ayrılması uşaqlara çox böyük stress yaradır. İkinci məsələ, Azərbaycanda sivil qaydada

boşanma yoxdur. Uşağa sahiblənmək üstündə tərəflərin davası, bir-birinə hücum etməsi, uşaqlardan sui-istifadə etmə halları ilə tez-tez rastlaşırıq. Bu hallar da uşaqlara kifayət qədər çox ciddi psixoloji təsir edir. Bundan başqa, cəmiyyətdə laqeyd ana və atalara rast gəlirik. Hətta bir yerdə yaşasalar belə övladlarına qarşı olduqca laqeyd yanaşırlar, üzərlərinə düşən vəzifə və hüquqları layiqincə yerinə yetirmirlər. Son vaxtlar gənclər, yeniyetmələr arasında intihar, evdən qaçma hallarına tez-tez rast gəlinir. Bunun da əsas kökü evdə baş verən münasibətlər, psixoloji gərginliklər, laqeyd münasibət, zorakılıq hallarıdır. Ya ata həddən artıq zalım olur, ya ana laqeyddir və yaxud uşaq evdə istismar edilir, məcburi təsir altında saxlanılır və sairə. Nəticədə hüquqları pozulan uşaq və ya yeniyetmələr heç bir yerdən dəstək ala bilməyib, digər yollara əl atır, bəzən də bədbəxt hadisələr baş verir.

Uşaqların hüquqlarının pozulması ilə bağlı problemlərdən biri qız uşaqlarının çox er-

kən 15-16 yaşında məcburi ərə verilməsi, məktəbdən yayınırılması məsələsidir. Bundan başqa, məlum olduğu kimi, ölkəmizdə qaraçı tayfasının üzvləri yaşayır və minlərlə qaraçı tayfasının uşaqları diləndirilir. Həmçinin qaraçı tayfasından olmayan digər valideynlər də var ki, uşaqlarını məcburi dilənçiliyə cəlb edirlər. Bu, uşaq hüquqlarının çox ciddi şəkildə pozulması deməkdir. Ümumilikdə isə, qeyd etdiyim kimi ölkəmizdə hüquq pozulan uşaqlarla bağlı problemi əsasən ailə daxilində axtarmalıyıq".

Qeyd edək ki, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Uşaqlara Yardım Fondu (UNICEF), Beynəlxalq Əmək Təşkilatı (ILO), Avropa İttifaqı, Qlobal Müsəliman Yardım Təşkilatı (MGR) və qeyri-hökumət təşkilatlarının hesabatlarından toplanan ümumi məlumatlara görə, hazırda valideyn qorumasından ayrı düşən yüz minlərlə uşağın can təhlükəsizliyi, bəslənmə, sığınma, təhsil və psixoloji ehtiyaclarının qarşılanması üçün təcili köməyə ehtiyacı var.

UNICEF-in məlumatına görə, dünyada hər gün 10 minə

yaxın uşağın yetim və kimsəsiz qalması ilə ümumi belə uşaqların sayı təxminən 140 milyonur. Ancaq statistikalara əks olunmayan uşaq sayının daha çox olduğu düşünülür.

7,7 milyard olduğu təxmin edilən dünya əhalisinin 2,2 milyardını təşkil edən uşaqların müxtəlif səbəblərdən müdafiəsiz qaldığı bildirilir.

Hesabata görə, yetimliyə gətirib çıxaran ən böyük səbəblərdən biri təbii fəlakətlərdir. Son 20 ildə baş verən təbii fəlakətlər nəticəsində 750 min adam həyatını itirib, yüz minlərlə uşaq yetim və kimsəsiz qalıb.

Sonda. Fələstin Qızıl Aypara Cəmiyyətinin son məlumatına görə, Qəzzada 15 mindən çox uşaq ölüb. Qeyd edək ki, oktyabrın 7-dən bəri mühasirədə olan anklavda İsrailin hücumları nəticəsində 35 mindən çox insan həlak olub. Həmçinin işğal altındakı İordan çayının qərb sahilində İsrail qüvvələrinin və məskunlaşanların hücumları nəticəsində 500-ə yaxın fələstinli həyatını itirib.

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Müasir dövrdə məktəblilər, yeniyetmələr cinsi inkişafı ilə bağlı adətən internet resurslarında, sosial şəbəkələrdə məlumat əldə etməyə çalışırlar. Ekspertlər isə hesab edirlər ki, bu platformada qarşılaşdıqları məlumatlar, videomateriallər onların həyatına mənfi təsir edə bilər. Ona görə də, orta məktəblərdə cinsi tərbiyə ilə bağlı dərslər keçirilməsi vacib hesab olunur.

Həmçinin son vaxtlar artan seksual motivli cinayətlərin, zorlama faktlarının fonunda az yaşlı məktəblilərin, yeniyetmələrin olduğunu görürük. Həmçinin şagirdlərin öz sinif yoldaşlarını hər hansı xüsusiyyət, görünüşü ilə bağlı bulıqlara məruz qoyduğu da davamlı olaraq baş verir. Bəzi ekspertlərin fikrincə, bu həm də yetişməkdə olan nəslin bilgisizliyindən və cinsi tərbiyəsizliyindən baş verir. Bu səbəbdən də məktəblərdə cinsi tərbiyənin tədris olunması təklif olunur.

Elm və Təhsil Nazirliyindən verilən məlumata görə, bu mövzuda fənnin ayrıca dərslər kimi keçirilməsi hələ nəzərdə tutulmasa da, bu istiqamətdə işlər görülür: "Cinsi tərbiyə, eləcə də erkən və qohumlararası nikahların qarşısının alınması sahəsində maarifləndirmə işinin aparılması məqsədilə ümumi təhsil müəssisələrində maarifləndirmə işi təşkil olunur. Məşğələlər 8-ci sinifdən başlayaraq ildə beş dəfə sinif saatları hesabına tədris edilir".

Qeyd edək ki, bir çox dün-

Məktəblərdə cinsi tərbiyə dərsləri - ekspertlər buna qarşıdır

Fərqanə Mehmanqızı: "Bəzi məsələlər tam çılpalığı ilə açıqlanmasa, aradan "pərdə" götürülməyə, daha yaxşıdır"

ya ölkələrində seksual maarifləndirmə fənni kimi tədris olunur. Seksual maarifləndirmə istiqamətində ən inkişaf etmiş ölkə İsveçdir. Burada seksual maariflənmə fənni hələ 1950-ci ildən icbari fənn olub.

Niderlandda insan biologiyası və seksual maariflənmə haqqında uşaqlara hələ bağ-

çadan danışılır. Bu ölkədə dünya üzrə yeniyetmə hamilliyi göstəriciləri ən aşağı səviyyədədir.

Azərbaycana gəldikdə, bəzi ekspertlər qeyd edir ki, məktəblərdə bu cür dərslərin keçirilməsi uşaqlara öz bədənlerini tanımağa, yaxşı və pis toxunuşun fərqi, həmçinin nəyin qis-

nama olduğunu dərk etməyə kömək edəcək, nəticədə riskli seksual davranışların sayı getdikcə azalacaq. Lakin bəziləri tam əksini düşünür. Qeyd edirlər ki, bu, mövcud Azərbaycanda min illərlə formalaşmış təhsil, tərbiyə sistemində mənfi təsir göstərə bilər.

Mövzu ilə bağlı psixoloq Fərqanə Mehmanqızı "Yeni Müsavat"a danışib. Psixoloq ölkəmizdə belə bir dərslər keçirilməsinin zəruri olmadığını qeyd edib: "Hesab edirəm ki, intim mövzuda məktəbdə dərslər keçirilməsi doğru deyil. Bəzi məsələlər tam çılpalığı ilə açıqlanmasa, aradan "pərdə" götürülməyə daha yaxşıdır. Üstəlik, indiki uşaq və yeniyetmələr bu mövzular internet resurslarından və digər yerlərdən məlumat alırlar, yeni məlumatlıdır. Ondansa uşaqlara etika qaydalar barəsində dərslər keçsinlər, bu daha yaxşı olardı.

Bundan əvvəl şagirdlərə "İnsan və cəmiyyət" dərsləri keçirilirdi, lakin sonra bu dərslər sıradan çıxarıldı. Fikrimcə, cinsi tərbiyə dərsləndənsə, həmin dərsləri geri qaytarsınlar. Bəzən deyirlər ki, Avropa ölkələrində bu cür dərslər keçirilir. Amma biz Azərbaycan, müsəlman ölkəsiyik. Üstəlik, cinsi tərbiyə məsələsini hər bir ailə özünəməxsus şəkildə övladlarına aşılayır. Bunun məktəbdə keçirilməsinə lüzum yoxdur".

Təhsil eksperti Elşən Qafarov qeyd edib ki, 2021-ci ildən keçirilməsi doğru deyil. Bəzi məsələlər tam çılpalığı ilə açıqlanmasa, aradan "pərdə" götürülməyə daha yaxşıdır. Üstəlik, indiki uşaq və yeniyetmələr bu mövzular internet resurslarından və digər yerlərdən məlumat alırlar, yeni məlumatlıdır. Ondansa uşaqlara etika qaydalar barəsində dərslər keçsinlər, bu daha yaxşı olardı.

Bundan əvvəl şagirdlərə "İnsan və cəmiyyət" dərsləri keçirilirdi, lakin sonra bu dərslər sıradan çıxarıldı. Fikrimcə, cinsi tərbiyə dərsləndənsə, həmin dərsləri geri qaytarsınlar. Bəzən deyirlər ki, Avropa ölkələrində bu cür dərslər keçirilir. Amma biz Azərbaycan, müsəlman ölkəsiyik. Üstəlik, cinsi tərbiyə məsələsini hər bir ailə özünəməxsus şəkildə övladlarına aşılayır. Bunun məktəbdə keçirilməsinə lüzum yoxdur".

Təhsil eksperti Elşən Qafarov qeyd edib ki, 2021-ci ildən keçirilməsi doğru deyil. Bəzi məsələlər tam çılpalığı ilə açıqlanmasa, aradan "pərdə" götürülməyə daha yaxşıdır. Üstəlik, indiki uşaq və yeniyetmələr bu mövzular internet resurslarından və digər yerlərdən məlumat alırlar, yeni məlumatlıdır. Ondansa uşaqlara etika qaydalar barəsində dərslər keçsinlər, bu daha yaxşı olardı.

Lakin baxmayaraq ki, iki ildən qanunvericilikdə dəyişiklik edilib, bu sahədə ciddi işlər aparılır. Yeni, nə maarifləndirmə tədbirləri keçirilir, nə dərsdən kənar məşğələlər keçirilir. Halbuki hər gün, hər həftə və yaxud hər ay hansısa məktəblərdə cinsi zorakılıq, cinsi istismar halları ilə bağlı məlumatlar eşidirik, bəzi hallarda bu məsələ ictimailəşir, əksərən isə məktəb daxilində örtülür, ictimailəşdirilmir. Yəni, bu hallar var və ümumilikdə cəmiyyətin bu sahədə maarifləndirmə tədbirlərinə böyük ehtiyacı var".

Təhsil eksperti Cahid İmanlı isə qeyd edib ki, vaxtilə sovet dövründə də müəyyən dərslərlərdə bu mövzuya yer ayrılırdı, amma həmin səhifələrin üzərindən keçirilirdi və konkret olaraq tədris olunmurdu: "İnsan və cəmiyyət" adlı dərslərdə də bu mövzularda paraqraflar var idi, amma üstündən keçirilirdi. Bu barədə nə kişi, nə də qadın müəllimləri nəse danışa bilmirdi. Ola bilər ki, qızlar üçün ayrı, oğlanlar üçün ayrı dərslər keçirilsin, amma yenə də adam utanır. Mən özüm həmin dərsləri tədris etmişəm və şəxsi praktikamdan deyə bilərəm ki, mümkün olmur. Bu baxımdan hazırda məktəblərdə cinsi tərbiyə dərslərinin keçirilməsini mümkün hesab etmirəm.

O ki qaldı zəruri olmasına, bəli, yanlış tərbiyənin qarşısını almaq üçün lazımdır. Amma hansı formada olmalıdır, buna dəqiq qərar verilməlidir".

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

2024-cü ilin ilk rübündə təhsil sahəsinə 12 milyon 322,4 min manat vəsait ayrılıb. Bu barədə Dövlət Statistika Komitəsi məlumat yayıb. Bu əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 9 milyon 31,1 min manat və ya 3,7 dəfə çoxdur. Bu sahəyə ayrılan vəsaitlər ümumi yatırımların 0,3%-ni təşkil edib.

Qeyd edək ki, 2023-cü ilin yanvar-mart ayları üzrə ayrılan vəsaitlərin həcmi 3 milyon 291,3 min manat təşkil edib. Göründüyü kimi, bu il vəsait bir neçə dəfə artırılıb. Bəs bu vəsait hansı istiqamətlər üçün xərclənəcək? Məktəblərdə nəhayət ki, "fond pulu" adıyla müxtəlif yuyucu vasitələrin, kağız üçün, printer üçün, otaqların təmiri üçün, sinan, xarab olan avadanlıqların təmiri və sairə üçün valideynlərdən pul yığılmasına son qoyulacaqmı? Ali təhsil müəssisələri üçün nələr nəzərdə tutulub?

Mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"la danışan ADPU-nun Təhsildə Təhlil və Kommunikasiyalar Mərkəzinin direktoru Kamran Əsədov deyib ki, Azərbaycanda təhsil xərclərinin böyük hissəsi dövlət tərəfindən ödənilir: "UNESCO-nun 2023-ci ildə təhsil monitorinqi ilə bağlı hesabatında bildirilir ki, təhsil xərclərinin müəyyən hissəsi dövlət tərəfindən maliyyələşdirilir. Azərbaycanın da daxil olduğu gəliri aşağı və orta olan ölkələrdən fərqli olaraq qalan hissə isə ev təsərrüfatının üzərinə düşür. Hesabata əsasən, Azərbaycanda təhsil sahəsində dövlət xərcləri ÜDM-in 2,9 faizini təşkil edir. Cənubi Qafqaz regionunun digər ölkələrinə gəlincə, Ermənistanda bu göstərici 2,8, Gürcüstanda isə 3,8 faizdir. Azərbaycanın dövlət xərclərinin ümumi həcmində təhsilin payı 8,2 faizdir. Bir məqamı da qeyd edim ki, Azərbaycanda döv-

lət məktəbəqədər hər bir şagird üçün 4 370 dollar (adam-başına düşən ÜDM-in 26 faizi), orta təhsil üçün 3 765 dollar (22 faiz), ali təhsil üçün isə 3 972 dollar (23%) xərcləyir.

Amma Azərbaycanın ana maliyyə sənədinə nəzər yetirdikdə təhsilə ayrılan vəsaitin ümumilikdə faiz etibarı ilə yüksək olmadığı məlum olur. Yeni, investisiya layihələrinə 6-7 milyard manat ayrılırsa, təhsil üçün onun üçdə biri nəzərdə tutulur.

Düzdür, son 2 il ərzində təhsil sahəsində çalışanların həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması istiqamətində ciddi addımlar atılıb. Lakin bu sahədə daha ciddi islahatlara ehtiyac var. Faktiki olaraq təhsil sektorunda çalışanların böyük qisminin digər iqtisadi sahələrdə aktiv fəaliyyət imkanlarının olmaması onların əlavə gəlirlər əldə etməsini azaldır və nəticədə bu sahədə çalışan insanların maliyyə təminatı zəif hesab edilir. Çünki müəllimlər təxminən 400 manat məvaciblə ailə büdcələrini formalaşdırdığı halda onlardan keyfiyyət tələb etmək mümkün deyil. Ölkənin şəhər və kəndlərində son 10 il ərzində 3500-ə yaxın məktəb binası tikilərək istifadəyə verilib. Təəssüf ki, hər məktəbin tikintisi zamanı sərf olunan vəsaitlər barədə şəffaf maliyyə hesabatı yoxdur. Hesab edirəm ki, təhsil sektorunda investisiya qoyuluşlarının şəffaflığının artırılmasına ciddi ehtiyac var".

Ekspert əlavə edib ki, ali təhsil müəssisələrinin maliyyə

Təhsilə büdcə vəsaiti 4 dəfə artırıldı - valideynlər "fond pulu"ndan qurtulacaq?

Ekspert: "Məktəblər üçün sərf olunan vəsaitlər barədə şəffaf maliyyə hesabatı yoxdur"

yə fəaliyyəti ilə bağlı şəffaflıq yoxdur: "Universitetlərin maliyyə hərəkətiliyini görmək olmur. Təhsil Xidmətləri Araşdırma Mərkəzinin rəhbəri kimi bu sahədə apardığım araşdırmalar göstərir ki, təhsilə ayrılan dövlət investisiyasından bir çox hallarda səmərəsiz istifadə edirlər. Araşdırmanın nəticələrindən aydın olub ki, eyni ildə, yeni bərabər iqtisadi mühitin diktəsində ABŞ səfirliyi tərəfindən tikilib istifadəyə

verilən təhsil müəssisələrinə bir şagird yeri üçün orta hesabla 638 manat vəsait xərcləndiyi halda Elm və Təhsil Nazirliyinin tikirdiyi məktəblərdə analoji xərc 3 dəfə çox və ya 1870 manat təşkil edib. Çıxarılan nəticə ondan ibarətdir ki, hökumət son illər təhsil istiqamətində investisiya xərclərini artırırsa da, bu vəsaitlərin xərclənməsi zamanı şəffaflıq və effektivlik təmin edilməyib. Lakin qeyd etmək

lazımdır ki, ötən illər ərzində həm ümumtəhsil, həm də məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin tikilib istifadəyə verilmə vəziyyəti əvvəlki illərlə müqayisədə müəyyən qədər yaxşılaşıb.

Dünya təcrübəsindən misal olaraq Türkiyədə parlamentə daxil olan büdcə sənədində bütün universitetlər üzrə proqnozlaşdırılan maliyyənin həcmi nəzərdə tutulur. Türkiyədə demişkən, bu ölkənin

2022-ci il üzrə büdcə layihəsinə baxıram. Cəmi büdcə xərclərinin 18 faizi təhsilə ayrılacaq və təhsil 1-ci yerdədir. Bizdə bu göstərici 10 faiz ətrafındadır və 3-cü yerdədir. Eyni zamanda Türkiyədə gələn il bütün təhsil xərclərinin 25 faizi universitetlərə gedəcək. Bizdə isə 9 faizdən azdır. Türkiyədə gələn il cəmi büdcə xərclərinin 5 faizi ali təhsilə gedir, bizdə isə bu göstərici 1,5 faiz ətrafındadır.

Hesab edirəm ki, büdcədən elmə, elmi tədqiqatlara daha çox vəsait ayrılmalıdır. Bundan başqa gənclərin elmə gəlməsi üçün stimullaşdırıcı tədbirlərin həyata keçirilməlidir. Universitetlərə ayrılan vəsaitlərdən dəfələrlə az məbləğdə təmir-bərpa işlərinin görülməsinin şahidi oluruq. Düzdür, dövlət büdcəsindən təhsilin pillələrini üzrə ən az xərc ali təhsilə ayrılır. Amma buna baxmayaraq, universitetlərin də tələbələrə təhsil haqlarından kifayət qədər gəlirləri olur".

Afaq MİRAYIQ, "Yeni Müsavat"

Daha bir pandemiya xəbərdarlığı - Yeni qorxulu virus

Rusiyada ağcaqanadlar 50-yə yaxın yeni virusun yayılmasına səbəb olub, təhlükə var; **ekspert: "Bu həşəratlar tulyaremiyanın və qarayara xəstəliyinin qeyri-spesifik daşıyıcıları ola bilər"**

Amerikalı milyarder Bill Qeyts 2025-2026-cı il üçün yeni pandemiya xəbərdarlığı edib. İddialara görə, bu dəfə virus, xəstəlik ağcaqanadlarla yayılacaq.

Hələ 3 il əvvəl Brüsseldə "Fəlakətli yoluxma" təlimi keçirilib. "Yeni Müsavat" xarici mediaya istinadən xəbər verir ki, təlimlərə Almaniya, Senegal, Liberiya, Sinqapur, Hindistan, Ruanda, Anqola və Nigeriya rəsmiləri də qoşulub. İştirakçılar yeni pandemiyanı müzakirə ediblər. O zaman yeni Seers virusunun adı açıqlanıb.

Bill Qeyts hazırda ağcaqanadlarla eksperimentlər aparır ki, bu da onun "gizli silahına" çevrilə bilər. Yeni pandemiya üçün sinir sistemini, mədə-bağırsaq traktını və tənəffüs yollarını təsir edən enteroviruslardan istifadə edilir. Simptomları qızdırma, burun axması, öskürək, qusma və ishal, baş ağrısı və iştahsızlıqdır.

Bəllidir ki, ta qədimlərdən ağcaqanadlar xəstə insandan sağlam insana yalnız malyariya xəstəliyini keçirir. Belə çıxır, söhbət süni virusdan gedir?

Yeri gəlmişkən, 2021-ci ildə Hindistanın Kerala əyalətində 14 nəfərdə ağcaqanadla yayılan "Zika" virusu aşkar edilmişdi. Qızdırma, göz qırmaması, qusma, dəri tökülməsi, baş, əzələ və oynaq ağrıları kimi əlamətləri olan xəstəlik üçün xüsusi bir müalicə və ya profilaktik peyvənd olmayıb. Qeyd edilib ki, yağışın çox yağdığı ərazilərdə artan ağcaqanadlar virusun yayılmasında iştirakçıdır. "Zika" virusu insanlara "Aedes aegypti" ağcaqanad növünün

dişləməsi ilə keçib. Qan və cinsi əlaqə, həmçinin ağcaqanad dişləməsi ilə keçdiyi ortaya çıxan virusa ilk dəfə 1947-ci ildə Uqandanın Zika meşələrindəki meymunlarda rast gəlinib. Hamilə qadınlar üçün daha ciddi təhlükə yaratdığı deyilən bu virus hələ doğulmamış körpənin beyindəki qan və fəsadlara, hətta ölümə belə yol açır. Virus yoluxmuş ana xəstəliyi birbaşa bətnində olan uşağa ötürür. Anadan olan zaman kiçik baş quruluşuna malik olan bu

körpələr inkişafdan qalmış, qüsurlu şəkildə olurlar. Təkcə 2016-cı ilin oktyabr ayında Braziliyada bu şəkildə 4000 uşaq doğulub. Aparılan araşdırmalar nəticəsində doğulan körpələrin analarında "Zika" virusu təsbit edilib.

Virus dünya miqyasında tropik qurşaqla yerləşən ölkələrdə daha çox rast gəlinir. 2015-ci ildə Braziliyada sürətlə yayılan bu virus çox keçmədən Latın Amerikasını cənginə alıb. Ümumdünya Sağlq Təşkilatı Çili və Kanada istisna ol-

maqla digər Amerika ölkələrində fəvqəladə hal elan etmişdi.

"Rosпотребнадзор"un rəhbəri Anna Popova yaxınlarda Rusiyanın baş naziri Mixail Mişustinlə görüşündə deyib ki, ağcaqanadlar 50-yə yaxın yeni virus, genlər isə daha 14 virus daşımağa başlayıb. Onun sözlərinə görə, idarə infeksiyaya nəzarət sistemi çərçivəsində ölkədə virus mənzərəsini öyrənir: "Bu günə qədər bu, ağcaqanadlarda 47, genlərdə isə 14 yeni virus aşkar edib. Biz zərər verə biləcək hər şeyi görməyə hazırlaşırıq", deyib. Popova əlavə edib ki, bu, ən azı 2030-cu ilə qədər inkişaf edəcək çox vacib bir təməldir: "Rusiyada qansoran ağcaqanadların 100-dən çox növü və alt növü yaşayır. Bu həşəratlar tulyaremiyanın və potensial olaraq qarayara xəstəliyinin qeyri-spesifik daşıyıcıları ola bilər. Qərbi Nil qızdırması (WNF) və ya Kaliforniya ensefalit qrupunun virusları (İnko, Tyaqinqa, Khatanga), Bataille, Sindbis, Karelian və Semliki meşə qızdırması ilə yoluxmaq da mümkündür. Bu il Rusiyada 3,9 minə yaxın vətəndaş genə dişlə-

məsi ilə bağlı həkimlərə müraciət edib. Tez-tez Krasnodar, Stavropol diyarları, Rostov, Kaliningrad, Lipetsk, Pskov vilayətləri, Krım Respublikası, DXR və Sankt-Peterburq sakinləri şikayət edirlər.

Artıq 1,4 milyona yaxın insan genə viruslu ensefalitə qarşı peyvənd olunub, 3,8 milyondan çox insanın peyvənd edilməsi planlaşdırılır".

Həkim-pediatr Ayten İsmayilzadə bildirib ki, ağcaqanadların dişləməsi ilə bəzi xəstəliklər keçir: "Malyariya - deng qızdırması, sarı qızdırma, yapon ensefaliti. Amma hepatitlər və QİÇS virusu keçmir, çünki onlar ağız suyu, tə, göz yaşında olmur. Düzdü ağcaqanadın göz yaşı və təri olmur, amma ağız suyu var. Və o ikinci dəfə dişləyəndə birinci ağız suyu buraxır. Ağcaqanadın xortumunda belə bir xüsusiyyət də var ki, əvvəl sorduğu qan klapana bağlanır və ikinci dəfə geri qayıtmır, Yeni ağcaqanad udduğunu qusa bilmir. Əvvəldə saydığım infeksiyalar isə ağız suyunda da yaşadığı üçün ağcaqanadla ötürülə bilər. Ölkəmizdə malyariya halları qeyd olunsa da, digər infeksiyalar qeyd olunmayıb. Amma Afrika kimi ölkələrə kiminsə yola düşərsə, o zaman sarı qızdırmaya görə peyvənd olunmaq məsləhətdir".

Afaq MİRAYIQ, "Yeni Müsavat"

May ayının 29-da Beynəlxalq Büdcə Tərəfdaşlığı təşkilatı tərəfindən "Açıq Büdcə İndeksi - 2023" hesabatı dərc edilib. Hesabatda Azərbaycanın mövqeyi 2021-ci ilin reyting göstəricisi (57 bal) ilə müqayisədə 10 bal daha yuxarı qiymətləndirilib. Beləliklə, Azərbaycan müvafiq hesabatda 100 mümkün baldan 67 bal toplamaqla müstəqillik tarixi ərzində bu göstərici üzrə ən yüksək nəticə ilə qiymətləndirilib.

Mənbə: <https://internationalbudget.org/open-budget-survey/country-results/2023/azerbaijan>
<https://internationalbudget.org/open-budget-survey/country-results/2023/azerbaijan>

Bununla da Azərbaycanın reytingi dünya üzrə orta göstəricidən (45 bal) 22 bal yuxarı olmaqla ümumi reytingdə ən çox irəliləyən ölkələrdən biri olub. Məlumat üçün qeyd edək ki, 61 bal və ya daha yuxarı bal toplayan ölkələr adekvat büdcə açıqlığına malik ölkələr qrupuna aid edilir. Beləliklə, Azərbaycan "Açıq Büdcə İndeksi-2023" hesabatında qiymətləndirmədə iştirak edən 125 ölkə arasında 21 pillə irəliləyərək 23-cü yeri yüksəlməklə yetərli məlumat dərc edən ölkələr qrupuna daxil olub.

Açıq Büdcə Sorğusu üzrə hesabat hər iki ildən bir ABŞ-da yerləşən Beynəlxalq Büdcə Tərəfdaşlığı (International Budget Partnership) Təşkilatı tərəfindən hazırlanır və dərc olunur. Sorğuda qiymətləndirilməsi nəzərdə tutulan 145 sualdan 109-u büdcə məlumatlarının ictimaiyyətə açıqlığını (Açıq Büdcə İndeksi), 18-i ictimaiyyətin büdcə prosesində iştirakını, 18-i isə Parlamentin (Milli Məclis) və ali audit orqanının (Hesablama Palatası) bu sahədə rolunu dəyərləndirir.

Qeyd edək ki, Açıq Büdcə İndeksi sorğusu üzrə ölkələrin büdcə mexanizmlərinin qiymətləndirilməsinə 2006-cı ildən başlanılıb və Azərbaycan ilk qiymətləndirmədən etibarən müvafiq sorğuda iştirak edir. Bu indeksin əhəmiyyət ondan ibarətdir ki, reytingin tərtib olunmasında Dünya Bankının "Dövlət Xərcləri və Maliyyə Hesabatlılığı", Beynəlxalq Valyuta Fondunun "Fiskal Şəffaflığın Ən Yaxşı Təcrübələr Məcəlləsi", "Lima Bəyannaməsi", İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının "Fiskal Şəffaflıq üzrə Ən Yaxşı Təcrübələr" və "Fiskal Şəffaflıq üzrə Qlobal Təşəbbüs"ün prinsipləri kimi sənədlərə istinad olunur. Onu da qeyd edək ki, bu qiymətləndirmə çoxsaylı parametrlər üzrə müstəqil qiymətləndiricilər tərəfindən müəyyənləşdirilib və qurum tərəfindən yenidən baxışdan keçirilib.

Azərbaycan Açıq Büdcə İndeksində 21 pillə irəlilədi

Ekspert: "Bu dəfə yalnız məlumatların açıqlanması deyil, keyfiyyətli məlumatların açıqlanması baxımından müsbət dəyişikliklər var"

Açıq Büdcə Sorğusunun nəticələri əsas və köməkçi suallar əsasında müəyyənləşib ki, müvafiq sualların da əksəriyyəti büdcə haqqında məlumatların ictimaiyyətə əlçatanlığının qiymətləndirilməsinə, yeni Açıq Büdcə İndeksinin hesablanması xidmət edib. Belə qiymətləndirmə səkkiz əsas büdcə sənədinin əhatəliliyinin və metodologiyada nəzərdə tutulmuş müddətlərdə dərc edilməsinin, o cümlədən rəsmi dövlət qurumlarının rəsmi internet səhifələrində yerləşdirilməsinin təhlili vasitəsilə aparılır. Azərbaycanda büdcə ilə bağlı qiymətləndirilən səkkiz əsas büdcə sənədinin (İlkin büdcə sənədi, İcra orqanının büdcə layihəsi, Təsdiq edilmiş büdcə, Vətəndaş büdcəsi, Dövlət büdcəsinin icrasına dair aylıq hesabat, Dövlət büdcəsinin icrasına dair yarımillik hesabat, Dövlət büdcəsinin icrası üzrə illik hesabat, Dövlət büdcəsinin icrasına dair audit hesabatı) hamısının ictimaiyyətə açıqlanması "Beynəlxalq Büdcə Tərəfdaşlığı" tərəfindən ilk dəfə 2021-ci ildə qeyd edilib. Əlavə olaraq, ilkin büdcə sənədləri, dövlət büdcəsinin icrasına dair yarımillik, illik və yekun hesabatlar üzrə həm məlumatlılıq səviyyəsinin artırılması, həm də sənədlərin özlərinin ictimaiyyətə açıqlanması üzrə irəliləyişlərə nail olunub.

Açıq Büdcə Sorğusu

büdcə prosesinə dair 3 istiqamət üzrə nəticələri qiymətləndirir. Bunlar büdcə məlumatlarının ictimaiyyətə əlçatanlığı (Open Budget Index); Büdcə prosesində ictimai iştirakçılıq səviyyəsi (Public Participation); Qanunverici hakimiyyət orqanı və ali audit orqanının rol və fəaliyyəti (Budget Oversight).

Ümumilikdə, sorğu üzrə 145 sualdan 109-u (indikator) büdcə məlumatlarının ictimaiyyətə əlçatanlığını qiymətləndirir və bu istiqamət üzrə yekun nəticə "Açıq Büdcə İndeksi" adlanır. 109 sualdan 107-si Maliyyə Nazirliyi tərəfindən hazırlanan büdcə sənədlərini əhatə edir.

Eyni zamanda, sorğu üzrə sualların 18-i ictimaiyyətin büdcə prosesində iştirakını (Public Participation), 18-i isə qanunvericiliyin və ali audit orqanının (Budget Oversight) bu məsələdə rolunu qiymətləndirir.

Qeyd edilməlidir ki, "Açıq Büdcə Sorğusu-2023" hesabatında 6 sualla əhatə edilən büdcəyə nəzarət üzrə ali audit orqanı subindeksi üzrə Hesablama Palatasının fəaliyyəti 100 baldan 100 olmaqla, "adekvat" nəticə kimi yüksək qiymətləndirilib.

İqtisadçı-alim, Açıq Büdcə İndeksinin Azərbaycan üzrə qiymətləndirici ekspertlərindən biri İnqilab Əhmədovun "Yeni Müsavat"a dediyinə görə, Azərbaycanın indeksdəki möv-

qeyində kifayət qədər ciddi dəyişiklik olub: "Bu indeks 2 ildə bir dəfə açıqlanır. 2021-ci ildə qiymətləndirilmə aparılan bütün 8 sənədin hamısının açıqlanması təmin olunduğuna görə Azərbaycanın mövqeyi yaxşılaşmışdır. Bu dəfə isə nəticələrin yaxşılaşmasına 8 sənədin açıqlanması ilə yanaşı bir neçə amil də təsir göstərmişdir. Əsas şərtlərdən biri budur ki, Maliyyə Nazirliyi son illər ortamüddətli xərclər çərçivəsi fəaliyyəti çərçivəsində kifayət qədər uzunmüddətli dövrə dair datalar ortaya qoyur və bununla bağlı fəaliyyətləri gücləndirir. Bu dataların ictimaiyyətə açıq olması təmin edilir: Internet resursuna yerləşdirilir, büdcə layihəsinə daxildir və sair. Bu faktor xeyli dərəcədə Azərbaycanın mövqeyini gücləndirdi. Digər tərəfdən, 8 sənədin hər birində - ikisini çıxmaq şərtilə, ciddi irəliləyişlər qeydə alınıb. Mövqeyimizin zəif olduğu iki sənəddən biri ilin sonunda icra olunmuş büdcəyə, ikincisi isə rüblük büdcə icrasına dair sənəddir. Onlarda irəliləyiş nisbətən zəifdir, yaxud bəzi məqamlarda yoxdur.

Beynəlxalq Büdcə Təşkilatının qiymətləndirmə sənədlərinin, bütövlükdə bu indeksin fəlsəfəsi ondan ibarətdir ki, yalnız büdcə rəqəmlərinin açıqlanması kifayət deyil. Həm də müəyyən mənada büdcə siyasəti və onun əsaslandığı datalar de-

tallı açıqlansın, bilinsin ki, tutalım ki, yaxın 3 ildə Azərbaycan hökuməti büdcəsinə necə görür. Bu görüşlər detallı məlumatlarla açıqlanmalıdır. Bu tələblərlə bağlı Azərbaycan hökuməti xeyli işlər görüb və ümid edirik ki, görməyə davam edəcək". İqtisadçı-alimin dediyinə görə, indeksdə Azərbaycanın ən aşağı bal topladığı meyarlar büdcə müzakirələrində ictimai iştirakçılıq və büdcə üzərində parlament nəzarətinin təmin olunmasıdır: "Ümumiyyətlə, bu indeks 3 əsas sütun üzərində qurulub: zəruri sənədlərin olması və açıqlanması, ictimai iştirakçılıq və büdcə üzərində parlament nəzarəti. Bizim mövqeyimizin ən zəif olduğu məsələ büdcə müzakirələrində ictimai iştirakçılıqdır. Ümid edirik ki, bu istiqamətlərdə də irəliləyişin şahidi olacağıq. Vətəndaş cəmiyyəti olaraq bu raunddan sonra parlamentlə işi gücləndirəcəyik".

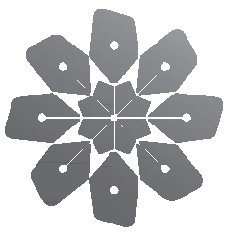
Qeyd edək ki, Azərbaycanda büdcə şəffaflığının və hesabatlılığının artırılması, ictimaiyyətin və vətəndaş cəmiyyəti institutlarının büdcə proseslərində iştirakının genişləndirilməsi istiqamətində addımların atılması Prezident İlham Əliyevin 2020-ci il 27 fevral tarixli 1859 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Açıq Hökumətin təşviqinə dair 2020-2022-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı"nın 2-ci hissəsində də nəzərdə tutu-

lub. Sözügedən Fəaliyyət Planına uyğun olaraq büdcə müzakirələrində ictimai iştirakçılığın təşviqi, büdcəəncəsi debatların və açıq müzakirələrin başlanmasına imkanın yaradılması məqsədilə büdcə müzakirələrinin başlanmasına 1 ay qalmış "Dövlət və icmal büdcələrinin ilkin göstəricilərinə dair açıqlama" - "İlkin Büdcə Bəyanatı" Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin rəsmi internet sahifəsində yerləşdirilir. Sənəddə ortamüddətli dövr üzrə makroiqtisadi proqnozlar, xərc və gəlir siyasətinin əsas istiqamətləri, dövlət borcu üzrə proqnozlar və s. ilə yanaşı, icmal və dövlət büdcəsinin növbəti il və sonrakı üç il üzrə əsas parametrləri öz əksini tapır.

Bundan əlavə, son illər növbəti ilin büdcəsi təsdiq edilməmişdən qabaq Maliyyə Nazirliyi büdcə layihəsini, ortamüddətli dövr üçün icmal və dövlət büdcələrinin əsas parametrlərini, o cümlədən makroiqtisadi proqnozları, büdcə-vergi siyasətinin əsas istiqamətlərini, dövlət büdcəsinin prioritet xərclərini, habelə dövlət borcuna dair əsas məlumatları rəsmi saytında yerləşdirərək ictimaiyyətə açıq edir. Həmçinin vətəndaşların büdcə prosesi barədə daha rahat şəkildə məlumat əldə etməsi üçün "Vətəndaşın Büdcə Bələdçisi" hər il büdcə təsdiq edildikdən sonra Nazirliyin rəsmi saytında yerləşdirilir. Büdcə layihəsinin və təsdiq olunmuş büdcənin təqdimatı ilə yanaşı, büdcənin icrası ilə bağlı aylıq, rüblük və illik hesabatlar da açıq büdcə sorğusu və digər beynəlxalq səviyyədə qəbul olunan fiskal diaqnostika metodologiyalarına uyğun olaraq Maliyyə Nazirliyi tərəfindən mün-təzəm olaraq dərc olunur.

Məlum olduğu kimi, Açıq Büdcə İndeksinin nəticəsi həm də "Qlobal Rəqəbatqabiliyyətlik hesabatı"nda (The Global Competitiveness Report) bəncmark olaraq nəzərə alınır. 2023-cü il hesabatında əldə olunan irəliləyiş Azərbaycanın rəqəbatqabiliyyətliliyinin daha yüksək qiymətləndirilməsinə gətirib çıxara bilər.

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medlanın İnkişafı
Agentliyi**

Azad sahibkarlığın və liberal iqtisadiyyatın təşviqi

Azərbaycanda ötən ilin payızından müşahidə edilən dollara tələbatın artması prosesi davam edir. Belə ki, 2024-cü ilin yanvar-may aylarında Azərbaycan Mərkəzi Bankında (AMB) keçirilən 37 valyuta hər-racında ümumilikdə banklara 2 milyard 968 milyon ABŞ dolları satılıb.

“Yeni Müsavat” Mərkəzi Banka istinadən xəbər verir ki, satılan dolların həcmi ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 2 dəfə çoxdur. Belə ki, ötən ilin yanvar-may aylarında keçirilən valyuta hərraclarında banklara cəmi 1 milyard 492.4 milyon ABŞ dolları satılıb. May ayında keçirilən 7 valyuta hər-racında isə valyuta satışının məbləği 558.6 milyon dollar təşkil edib. Bu da ötən ilin may ayındakı satışlardan 2 dəfə yüksəkdir.

Azərbaycanda əhalinin banklardan əldə etdiyi nağd ABŞ dollarına tələbi də kəskin artıb. Belə ki, 2024-cü ilin yanvar-mart ayları ərzində banklar əhaliyə nağd 931.3 milyon ABŞ dolları satıblar. Bu da illik müqayisədə 491.5 milyon manat və ya 112 faiz (2 dəfə) artım deməkdir. Aylar üzrə götürsək, 2024-cü ilin yanvarında əhali banklardan 211.5 milyon dollar, fevralında 499.58 milyon dollar, martında isə 220.21 milyon dollar nağd alıb. 2023-cü ilin ilk rübündə əhali banklardan nağd 439.78 milyon dollar əldə etmişdi.

Birinci rübdə həmçinin bankların əhalidən dollar alışında azalma var. Belə ki, rüb ərzində banklar əhalidən 351.27 milyon dollar alıb. 2023-cü ilin eyni dövründə alışların həcmi 367.96 milyon dollar olmuşdu. Göründüyü kimi,

bu ilin birinci rübündə banklardan əhaliyə 580.02 milyon ABŞ dolları axın olub.

Qeyd edək ki, AMB hələ mayın əvvəlində dollar tələbin artması prosesinin dayandığını elan etmişdi. Baş bankir Taleh Kazımov bildirmişdi ki, valyuta bazarında müşahidə edilən kəskin artım artıq bitib. Onun sözlərinə görə, ilin əvvəlində xarici valyutaya olan artım dövlət büdcəsinin xərclərinin ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 28 faiz rəməsi ilə əlaqədardır. O bil-dirib ki, həmçinin bu dövrdə hüquqi şəxslərin avans ödənişləri və Azərbaycan iqtisadiyyatına edilən investisiyalar artıb: “Həm büdcə xərclərinin, avans ödənişlərinin, həm də investisiyaların artması xarici valyutaya tələb yaradıb. Bu sadaladığım amillərdən başqa valyutaya tələbin artmasına subyektiv yanaşma da təsir göstərüb. Hal-hazırda valyuta bazarında vəziyyət sabitdir və bazarda olan tendensiya ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə eynidir”.

Lakin mayın yekununda məlum oldu ki, dollar tələb ötən ilkindən iki dəfə çox olub. Doğrudur, AMB dollar tələbin artmasının valyuta bazarında ciddi çətinlik yaratmayacağı qənaətinə diqqət və bunu ölkəyə yetərincə xarici valyuta axınının olması ilə əsaslandırır. Lakin

Iqtisadiyyat

YENİ ÜSAVAT
N 95 (8468) 1 iyun 2024

Dollara tələb artımı davam edir: devalvasiya gözlənilirmi?

Mayın yekununa görə, dollara tələb ötən ildəkindən iki dəfə çox olub...

kin ixracın azalması, idxalın azalması prosesinin getdiyini nəzərə alsaq, gərginliyin yaranacağını da istisna etmək mümkün deyil. Rəsmi statistika əsasən 2024-cü ilin yanvar-aprel aylarında Azərbaycanın xarici ticarət dövriyyəsi 13 milyard 633,4 milyon ABŞ dolları təşkil edib. “Yeni Müsavat” Dövlət Gömrük Komitəsinin statistikasına əsasən xəbər verir ki, bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 23,8 faiz azalma deməkdir.

Dörd ayda Azərbaycan xaricə 8 milyard 168 milyon 591.68 min dollarlıq mal və məhsul ixrac edib. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə ixracımızın 4 milyard 416 milyon 221.26 min dollar və ya 36,1 faiz azalması deməkdir.

İxracdan fərqli olaraq, idxalımız artıb. Belə ki, dörd ayda xaricdən 5 milyard 464,7 milyon ABŞ dolları dəyərində mal-məhsul alışıq. Bu isə ötən ilin eyni dövrünə nisbətən 3,1 faiz artım deməkdir. Beləliklə, hesabat dövründə xarici ticarət dövriyyəsində 2 milyard 703,8 milyon dollarlıq müsbət saldo yaransa da, bu, ötən ilin eyni dövrünə nisbətən 2,7 dəfə azdır.

Cari ilin 4 ayında ümumi ixracımızın 7 milyard 248 milyon 577.70 min dollarını neft-qaz sektoruna, 920 milyon 13.98 min dollarını isə qeyri-neft-qaz sektoruna daxil olan mallar təşkil edib. Neft-qaz ixracımız

ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 36,3 faiz və ya 4 milyard 149 milyon 16.58 min dollar, qeyri-neft ixracımız isə 22,5 faiz və ya 267 milyon 204.68 min dollar azalıb.

Onu da bildirik ki, bu ilin əvvəlindən ölkəyə fiziki şəxslər tərəfindən göndərilən valyutaların həcmi də azalıb. AMB-nin məlumatına görə, 2024-cü ilin yanvar-mart aylarında Azərbaycanda banklara sürətli pul köçürmə sistemləri vasitəsi ilə 465.2 milyon manat vəsait daxil olub. Azərbaycanda banklardan xaricə göndərilən vəsaitin həcmi isə 129 milyon manata bərabər olub. Ötən ilin yanvar-mart aylarına nisbətən sürətli pul köçürmə sistemləri vasitəsi ilə banklara daxil olan vəsaitin həcmi 30.9 faiz və ya

207.6 milyon manat, banklardan xaricə köçürmələri isə 26.2 faiz və ya 45.8 milyon manat azalıb.

Qeyd edək ki, ötən ilin ilk 3 ayında Azərbaycanda banklara sürətli pul köçürmə sistemləri vasitəsi ilə 672.8 milyon manat daxil olub. Banklardan xaricə göndərilən vəsaitin həcmi isə 174.8 milyon manat təşkil edib.

Iqtisadçı-ekspert Eldəniz Əmirovun fikrincə, dollara tələbin artmasına səbəb olan amillər çoxdur: “Lakin bunlar arasında ən böyük təsirə malik olan 3 amil var. Bunlardan birincisi idxalın artmasıdır. İkincisi isə ilin əvvəlindən devalvasiya olacağına dair yanlış məlumatların yayılmasından yaranan psixoloji amildir.

Bu amil əhalinin əlindəki mənatı dollara çevirməsi ilə nəticələndi. Üçüncü və daha güclü amil işğaldan azad olunan ərazilərimizdə həyata keçirilən bərpa və yenidənqurma işləridir. Ötən il də, bu il də bərpaya ayrılan vəsaitlər artırılır. Azad olunan ərazilərdə həyata keçirilən tikinti, bərpa işləri daha çox xaricdən olunan xammal hesabına həyata keçirilir. Layihələri icra edənlərin çoxu xarici şirkətlərdir. Bu, idxalın artmasına, daha çox dolların tələb olunmasına səbəb olur. Buna görə də dollara tələbin artmasını əjotaja çevirməyin tərəfdarı deyiləm”.

E.Əmirov hesab edir ki, ən azı bu il ərzində Azərbaycanda devalvasiya olmayacaq.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Dünya SAKIT

Milli Məclis də sərt qənaət rejiminə keçəcək? Əksər məsələlərdə qənaət rejiminə əməl olunur

Türkiyə Böyük Millət Məclisi resurs və vəsaitlərə qənaətlə bağlı yeni tənzimləmə hazırlayır. Musavat.com “Ekonomim” qəzetinə istinadən xəbər verib ki, bu rəqlament çərçivəsində bir çox xarici səfərlərdən, rəsmi nəqliyyat vasitələrinin icarəsindən, özəl xəstəxanalarda tibbi xidmətdən və sənədləşmə işlərindən imtina ediləcək. Rəqlamentin son variantının gələn həftə hazır olacağı gözlənilir.

Deputatların sonda bütün parlament parkını təşkil edəcək Türkiyənin “Togg” elektromobillərinə keçəcəyi gözlənilir. Bu avtomobillərin xeyrinə spiker müavinləri, fraksiya rəhbərləri və komissiya rəhbərlərinin istifadə etdiyi rəsmi “Audi”lərdən də imtina ediləcək. Parlament ənənəvi olaraq iyul ayında yenidən baxılan avtomobil parkının icarə müqavilələrini yeniləməyi planlaşdırır.

Rəqlamentdə parlamentin müxtəlif komissiyalarının ölkədaxili və xarici səfərlərinin sayına da məhdudiyyətlər qoyulacaq. Məcburi səfərlər və ezamiyyələr qalacaq. Bu cür xərclərin məqsədəuyğunluğu hər bir fərdi halda öyrəniləcək.

Parlamentin bütün şöbələrində kağız sənəd dövriyyəsi dayandırılacaq, bütün kommunikasiyalar rəqəmsal sferaya keçəcək. Ehtimal olunur ki, mövcud ofis ləvazimatları və çap avadanlığı üçün tonerlər qurtarıldıqda yeniləri alınmayacaq. Müvafiq olaraq satınalma tenderləri keçirilməyəcək.

Qanunverici orqan həmçinin özəl tibb müəssisələrində deputatlara və işçilərə tibbi xidmət göstərilməsi praktikasına son qoymaq, müvafiq sığorta proqramlarını dövlət xəstəxanalarına keçirmək niyyətindədir. Parlamentin qəbülları və tədbirləri sadə menyu deyilən menyu ilə həyata keçiriləcək. Bundan başqa, deputatların qohumlarının parlamentin döv-

lət əmlakından və sosial obyektlərdən istifadəsinə məhdudiyyətlər qoyulacaq, xalq nümayəndələrinin ştatında işçilərin say normaları azaldılacaq.

Milli Məclis də belə məhdudiyyətlərə gedilə bilərmi? Deputat Vüqar Bayramov

“Yeni Müsavat”a şərhində bildirdi ki, Azərbaycan Milli Məclisi üçün şəffaflıq və qənaət prioritet məsələlərdəndir: “Praktik olaraq Milli Məclis fəaliyyətinin bu prinsiplərə xüsusi önəm verir. Növbəti dövrlərdə də mövcud prinsiplər əsasında Milli Məclisin fəaliyyətini da-

vam etdirəcəyi gözləniləndir. Nəzərə alsaq ki, yeni dövrün yeni tələbləri var. Bu tələblərə uyğun olaraq, digər dövlət qurumları kimi, qanunverici orqan da öz fəaliyyətini formalaşdırır və həyata keçirir”.

Deputat Fəzil Mustafa hesab edir ki, Milli Məclisdə qəna-

ət rejiminə keçilməsinə ehtiyac yoxdur: “Türkiyə parlamentində məsrəflər həddən artıq böyükdür. Eyni zamanda millət vəkllərinin sayı çoxdur. Azərbaycan Milli Məclisində isə millət vəkllərinin sayı o qədər də çox deyil. Digər tərəfdən, bizdə onsuz da Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova bütün əlavə məsrəflərin qarşısını almaq üçün kifayət qədər ciddi tədbirlər görüb. Hətta bir sıra xərclər və başqa izafi xərc kimi görülməyən məsələlərə də məhdudiyyət qoyulub. Milli Məclisdə bununla bağlı hər hansı şəkildə xüsusi narahatlıq yaranan məsələ yoxdur. Ezamiyyət və başqa məsələlərdə ancaq vacib tədbirlərdə iştirak nəzərdə tutulur. Hətta avtomobillərin istismarı və s. məsələlərdə də kifayət qədər ciddi qənaət rejiminə əməl olunur. Buna görə də yeni problem yaranarsa, aydınlaşanda dərhal münasibət bildirilə bilər. Amma indiki situasiyada deputatların, komitə sədrlərinin, Milli Məclisin rəhbərliyinə daxil olan şəxslərin bütün iş rejimi və fəaliyyəti qənaət prinsiplərinə uyğun həyata keçirilir”.

**Nigar HƏSƏNLİ,
“Yeni Müsavat”**

Azərbaycanın 2024-cü il dövlət büdcəsinə əlavə və dəyişikliklər olunmasına dair layihə ilə birlikdə hökumətin makroiqtisadi proqnozlara yenidən baxışına dair layihə də ictimaiyyətə açıqlanıb.

Layihədən aydın olur ki, dünya neft və qaz bazarlarında mövcud olan münbit qiymət konjunkturası, cari il üzrə müşahidə olunan tendensiyalar, vergi-gömrük daxilolmalarının artması, habelə icmal və dövlət büdcələrinin yenidən baxılma ilə əlavə xərclərinin, öz növbəsində əlavə gəlirlərin formalaşmasına təsir göstərəcəyini nəzərə alınmaqla 2024-cü ilin aprel ayında cari il üzrə makroiqtisadi proqnozlar yenilənib.

İqtisadiyyat Nazirliyinin makroiqtisadi proqnozunun baza ssenarisinə dəyişikliklər edilib, neftin bir barrelinin orta illik ixrac qiyməti 60,0 ABŞ dollarından 75,0 ABŞ dollarına (ilin ötən dövrü üzrə faktiki satış qiymətləri və ilin qalan dövrü üzrə 70,0 ABŞ dolları fərz edilməklə, öncəki proqnoza nəzərən 15,0 ABŞ dolları çox) yüksəldilib. 2024-cü ildə ÜDM-in 121,3 milyard manata (dövlət büdcəsinin layihəsinin tərtibi zamanı təqdim edilmiş proqnoza nəzərən 3,0 milyard manat çox), o cümlədən qeyri-neft ÜDM-in 84,7 milyard manata (dövlət büdcəsinin layihəsinin tərtibi zamanı təqdim edilmiş proqnoza nəzərən 0,6 milyard manat çox) çatacağı proqnozlaşdırılır.

İqtisadiyyat Nazirliyinin gözləntiləri bu il Azərbaycan iqtisadiyyatının 3,8 faiz artmasını nəzərdə tutur. O cümlədən neft sektorunda 0,8 faiz, qeyri-neft sektorunda isə 5 faizdən çox artım gözlənilir. Xatırladaq ki, 2024-cü ilin dövlət büdcəsi hazırlanarkən iqtisadiyyat Nazirliyi dünya bazarında neftin orta qiymətinin 60 dollar təşkil etməsi şəraitində Azərbaycanla ÜDM artımını 2024-cü ildə 2,4 faiz, 2025-ci ildə 2,9 faiz, 2026-cı ildə 2,7 faiz, 2027-ci ildə isə 3,6 faiz səviyyəsində proqnozlaşdırmışdı.

Göründüyü kimi, hökumətin iqtisadi artım proqnozu bir qədər artırılıb. Rəsmi statistika göstərir ki, Azərbaycanda iqtisadi artım sürətlənib. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, 2024-cü ilin yanvar-aprel aylarında ölkədə 38 milyard 181,9 milyon manatlıq və ya əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 4,3 faiz çox ümumi daxili məhsul istehsal olunub. Bu zaman iqtisadiyyatın neft-qaz sektorunda əlavə dəyər 0,1 faiz azalıb, qeyri-neft-qaz sektorunda isə 7,7 faiz artıb.

Hökumətə büdcə proqnozlarına dəqiq olmaq çağırışı

Ekspertə görə, qeyri-dəqiq qiymətləndirmənin obyektiv və subyektiv səbəbləri var

ÜDM istehsalının 40,3 faizi sənaye, 9,5 faizi ticarət; nəqliyyat vasitələrinin təmiri, 6,9 faizi nəqliyyat və anbar təsərrüfatı, 6,0 faizi tikinti, 3,1 faizi kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq, 2,4 faizi turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai işə, 1,7 faizi informasiya və rabitə sahələrinin, 20,0 faizi digər sahələrin payına düşüb, məhsula və idxala xalis vergilər ÜDM-in 10,1 faizini təşkil edib. Əhalinin hər nəfərinə düşən ÜDM 3748,1 manata bərabər olub.

Qeyd edək ki, Azərbaycanda real iqtisadi artım göstəricisinin hökumətin proqnozları ilə üst-üstə düşməsi ilk hal deyil. Elə 2023-ci il üçün ÜDM-in real artım tempi 1,9 faiz rəsmi proqnoza qarşı 1,1 faiz olub. Nominal ÜDM göstəricisi 119,7 milyard manat proqnoza qarşı faktiki 123 milyard manat təşkil edib ki, bu da əsasən enerji daşıyıcılarının ixrac qiymətinin büdcədə nəzərdə tutulduğundan yüksək olması ilə əlaqədar olub. Belə ki, 2023-cü ildə dünya bazarlarında "brent" markalı neftin 1 barrelinin qiyməti 82,6 ABŞ dolları təşkil edib. Azərbaycanda ötən ilin birinci yarısında makroiqtisadi proqnozlar yeniləndikdən sonra dəqiqləşdirilmiş proqnozlarda 1 barrel neftin qiyməti konservativ olaraq 75 ABŞ dolları götürülmüşdü.

İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən hazırlanan "Ölkənin sosial-iqtisadi proqnoz göstəricilərinin hazırlanması prosesi və 2023-cü il üzrə verilmiş proqnozlar və onların reallaşması" hesabatına əsasən neft-qaz sektoru üzrə faktiki real artım tempinin proqnoza nəzərən aşağı olması əsasən aidıyyəti təşkilatlar tərəfindən təqdim olunmuş neft-qaz hasilatı üzrə proqnozların faktiki göstəricidən az olması ilə bağlı olub. Belə ki, neft hasilatı 30,5 milyon ton proqnoza qarşı 30,2 milyon ton təşkil edib, əmtəəlik qaz hasilatı 36,9 milyard kubmetr proqnoza qarşı 36,4 milyard kubmetr olub: "Proqnozlaşdırılmış qeyri-neft-qaz ÜDM-nin nominal həcmi faktiki göstərici ilə üst-üstə düşüb (77,7 milyard manat). Ümumiyyətlə, qeyd edilməlidir ki, fiskal gəlirlər proqnozlaşdırılarkən digər parametrlərlə bərabər qeyri-neft-qaz ÜDM-nin nominal həcmi əsas götürülür. Qeyri-neft-qaz sektorunun real artım tempinin proqnozları isə faktiki göstəricidən cüzi fərqlənib (0,3 faiz bəndi az)".

Millət vəkili, Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü Əli Məsimlinin fikrincə, Azərbaycanda iqtisadi artımla bağlı proqnozlaşdırmanın metodologiyasına yenidən baxılmalıdır: "Əgər iqtisadi artımla bağlı proqnoz özünü

doğrultmayacağına, onun əsasında hazırlanan dövlət büdcəsində dəqiqləşdirmələrə ehtiyac olacağı".

Deputat Vüqar Bayramov isə bildirib ki, iqtisadiyyat Nazirliyinin təqdim etdiyi iqtisadi artımla bağlı proqnoz Beynəlxalq Valyuta Fondunun metodologiyası əsasında aparılıb: "Bu metod da çox sadədir. İqtisadi artımla bağlı proqnozlaşdırma metodologiyası təkmilləşdirilməlidir ki, proqnozlarla real rəqəmlər arasında fərq olmasın".

Hesablama Palatası isə ilk dörd ay üzrə Azərbaycanda iqtisadi meyillərin təhlilinə əsaslanaraq ilin sonunda neft sektoru üzrə ÜDM-in nominal məbləğinin dürləşmiş göstəricidən daha çox olacağı qənaətinə gəlib. Bunu dövlət büdcəsinə dəyişikliklərə dair qanuna verilən rəyi izah edən Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədov deyib. O, qeyd edib ki, təqdim edilmiş məlumatların təhlili 2024-cü ilin dövlət büdcəsinin yenilənən layihəsində 2024-cü il üzrə icmal büdcəsinin qeyri-neft baza kəsrinin qeyri-neft ÜDM-ə nisbətinin 24,5 faiz proqnozlaşdırıldığını göstərir ki, bu da müvafiq göstəricidən, yeni büdcə qaydası çərçivəsindən az da olsa, kənarlaşma olduğunu deməyə əsas verir: "Hədəfdən kənarlaşmaya bir neçə amil təsir edib. Bunlardan birincisi odur

ki, yenidən baxılan layihə üzrə icmal büdcəsinin baza xərclərinin artımı icmal büdcəsinin qeyri-neft gəlirlərinin artımını üstələyib. Maraqlı məqam odur ki, büdcənin faiz xərclərinin büdcədən azaldılması da büdcə qaydasına mənfi təsir göstərib. İkincisi odur ki, qeyri-neft-qaz sektoru üzrə ÜDM-də artım istiqamətində dəqiqləşmə çox cüzi olub".

Azərbaycanda iqtisadi artıma dair proqnozlar açıqlayan beynəlxalq qurumların gözləntiləri hökumətdən cüzi fərqlənir. Beynəlxalq Valyuta Fondu bu il Azərbaycanda 2,8 faiz, Dünya Bankı 2,3 faiz, Niderlandın beynəlxalq bank və maliyyə xidmətləri korporasiyası ING (Internationale Nederlanden Groep) 2,5 faiz, Asiya İnkişaf Bankı (ADB) 1,2 faiz, BMT 2,6 faiz iqtisadi artım proqnozlaşdırıb.

Azərbaycan hökumətinin iqtisadiyyatın böyümə perspektivini dəqiq proqnozlaşdırma bilməməsinin səbəbi nədir? Niyə hər ilin ortasında proqnozlara dəyişiklik olunsa belə, ilin sonunda fərqli rəqəmlər əldə olunur? İqtisadiçı-ekspert Rəşad Həsənovun "Yeni Müsavat"a dediyinə görə, realıqda hər iki tərəfin arqumentlərində haqlı məqamlar var: "Əlbəttə ki, proqnozlaşdırma mümkün qədər dəqiq aparılmalıdır ki, fiskal siyasətin planlaşdırılması asan olsun, qarşıya qoyulan hədəf-

lərdən kənarlaşma cüzi olsun. Eyni zamanda onu da qeyd etmək lazımdır ki, hökumət proqnozlaşdırmanı apararkən kifayət qədər mürəkkəb faktorlar kombinasiyasını nəzərə almalıdır. Burada ən böyük çatışmazlıq iqtisadiyyatın qeyri-leqal hissəsinin geniş olmasıdır. Bu amil statistik məlumatların məhdudluğuna və qeyri-dəqiqliyinə gətirib çıxarır. Həmçinin belə vəziyyət olan statistik məlumatların keyfiyyətinə mənfi təsir göstərir. Proqnozlaşdırmada müxtəlif faktorlar üzrə öngörülme olmalıdır. Məsələn, hökumət makroiqtisadi proqnozlaşdırma apararkən quru sərhədlərin nə zaman açılacağını görə bilmirsə, xidmət sektorunda dövrüyyənin, ondan əldə olunaq vergi gəlirlərinin, turizmə bağlı ticarət dövrüyyəsinin proqnozlaşdırılmasında dəqiqliyə nail olmaq mümkün deyil. Yeni iqtisadiyyatda qaranlıq hissə nə qədər çox olarsa, onunla bağlı proqnozlarda kənarçıxmalar bir o qədər yüksək olar".

Ekspertin fikrincə, mövcud iqtisadi konjunkturun formalaşmasında hökumətin yürütdüyü siyasətin də mühüm rolu var: "Qeyri-leqal iqtisadiyyatın geniş yayılması, fiskal öhdəliklərdən yayınmanın yüksək olması, statistik məlumatların keyfiyyətinin aşağı olması - bütün bunlar hökumətin fəaliyyətinin nəticəsidir. Bu sahələrə ayrı-ayrı dövlət qurumları nəzarət etdiyinə görə belə vəziyyət yaranır: bir qurum digərindən aldığı rəqəmlərlə proqnozlaşdırma aparır və kənarçıxmalar yüksək olur. Digər bir tərəfdən, hesab edirəm ki, Milli Məclis üzvlərinin tələbləri də haqlıdır. Bu qədər ciddi kənarlaşmaların olduğu bir halda təbii ki, hökumətin maliyyə-fiskal planlaşdırmasının dəqiq çərçivələrinin müəyyənləşdirilməsində problemlər ortaya çıxır. Bu, gələcək iqtisadi artım planlarında da qeyri-dəqiqliyi artırmaqla sosial siyasətin çərçivələrinin müəyyən edilməsində problemlərə gətirib çıxarır. Məsələn, büdcəyə ediləcək dəyişikliklərdən aydın olur ki, bu il büdcəyə 1,5 milyard manatdan artıq əlavə gəlir daxil olacaq. Bu gəlir ilin başlanmazdan əvvəl proqnozlaşdırılıb, hesablanıblarsa, əvvəla, dövlət büdcəsində yenidən dəyişiklik etməyə ehtiyac qalmazdı. İkincisi isə əhalinin aztəminatlı təbəqələrinə yönəlik yeni sosial paket həyata keçirilə bilər. Belə dəqiq proqnozlaşdırma olmadığı üçün biz büdcəyə yenidən baxılmasının şahidi oluruq".

□ Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"

MUSAVAT

Son səhifə

N 95 (8468) 1 iyun 2024

İnfarkt belə gəlir: ən təhlükəli simptomlar

İnfarkt son illərdə gənc nəslə də hədəf alan ən təhlükəli vəziyyətlərdən birinə çevrilib. Odur ki, infarkt əlamətlərini bilmək böyük əhəmiyyət kəsb edir. Medicina.az infarktin ən mühüm əlamətlərini təqdim edir:

İnfarkt üraye kifayət qədər oksigen daxil olmaması səbəbindən ürək toxumasının ölməsinə səbəb olan ciddi bir vəziyyətdir. İnfarktin simptomları insandan insana dəyişə bilər. Həmçinin cins, yaş və digər amillərdən təsirlənə bilər. Ancaq bu simptomlar adətən hər infarktdan öncə müşahidə olunur:

Sinə ağrısı: tez-tez sinə bölgəsində kəskin basqı, sıxılma və ya ağrı hissi ola bilər. Bu ağrı adətən döş qəfəsinin mərkəzində və ya sol tərəfində hissə olunur, 5 dəqiqədən çox davam edir.

Bezi insanlarda ağrı kürek, boyun, qol, çənə və ya qarın nahiyyəsinə yayıla bilər.

Nəfəs darlığı: qəfildən nəfəs almaqda çətinlik çəkməyə başlamaq və ya normaldan daha sürətli nəfəs alıb-vermək.

Tərlemə: soyuq tərləmə, tər ifrazının ani artışı, anormal tərləmə baş verə bilər.

Ürəkbulanma və ya qarın ağrısı: bulantı, qusma və ya qarında narahatlıq yarana bilər.

Başgicəllənmə və ya baş ağrısı: ani başgicəllənmə və ya baş ağrısı kimi simptomlar ola bilər.

Yorğunluq: aniden gələn güclü bir yorğunluq hissi baş qaldırır.

Anksiyete: aniden qayğı hissi, təşviş və ya daxili narahatlıq yarana bilər.

Ürək ritmində dəyişikliklər: ürək ritmində anormal dəyişikliklər, sürətlənmə və ya yavaşlama müşahidə oluna bilər.

Sinirləri bərpa edən çöl bitkisi kəşf edildi

Alimlər yeni eksperimentdə bitkidə olan birləşmənin sinir liflərini - aksonların böyüməsini sürətləndirdiyini sübut ediblər. Alimlər bu təsiri heyvan və insan hüceyrələrində nümayiş etdiriblər. Siçanlara hər gün knisin dozəsi vurulması onları neyropatiya və iflicdən xilas edib. Knisini sadəcə udmaqla, çeynəməklə də istifadə etmək olar. Knisin əsaslı preparatlar hazırlansa, zədələnmiş sinirləri bərpa etmək olar.

Gecələr oyaq qalmanın təhlükəli nəticələri

ABŞ-nin Arizona Universitetinin alimləri intihar riskinin gecə saatlarında zirvəyə çatdığı müəyyən ediblər. Bütün intiharların 19%-i məhz gecə vaxtı baş verir. Tədqiqatın nəticələri "Journal of Clinical Psychiatry" (JCP) jurnalında dərc olunub. Araşdırma zamanı alimlər 2003-2017-ci illər arasında ABŞ-də baş vermiş 78 min intihar və 50 min qətlə bağlı məlumatları təhlil ediblər. Müəyyən olub ki, intiharların təxminən 19%-i və qətlərin 36%-i gecə saatlarında baş verir. Həmçinin onlar aşkar ediblər ki, şəhər saat ikidən üçə kimi özünün və ya başqasının həyatına son qoymağa yönəlmiş hərəkətlərin pik nöqtəsi müşahidə edilir.

Tədqiqatçılar izah ediblər ki, həyat məhrum etməyin iki növü arasında ortaq bir amil (gecələr oyaq qalmaq) impulsiv davranışa səbəb ola bilər. Alimlər təxmin ediblər ki, gecələr yuxusuz qalmaq beynin qərar qəbul etmək üçün məsul olan kompleks kognitiv funksiyalarını pozur, həmçinin mənfəi əhval-ruhiyyənin pik həddə çatdığı vaxtda rəşional düşüncəni zəiflədir. Başqa sözlə desək, gecə insan şüuru dəyişmiş vəziyyətdə olur və öz hərəkətlərinin nəticələrini düzgün qiymətləndirə bilmir. Həmçinin məlum olub ki, gecə saatlarında intihar riski yeniyetmə və gənclər, spirtli içkilərin təsiri altında olan insanlar və yaxınları ilə münaqişədə olanlar arasında daha yüksəkdir.

Lakin alimlər yeni eksperimentdə bitkidə olan birləşmənin sinir liflərini - aksonların böyüməsini sürətləndirdiyini sübut ediblər. Alimlər bu təsiri heyvan və insan hüceyrələrində nümayiş etdiriblər. Siçanlara hər gün knisin dozəsi vurulması onları neyropatiya və iflicdən xilas edib. Knisini sadəcə udmaqla, çeynəməklə də istifadə etmək olar. Knisin əsaslı preparatlar hazırlansa, zədələnmiş sinirləri bərpa etmək olar.

Dəri xərcəngini erkən mərhələdə aşkar edən plastr yaradılıb

İsveçin Karolinska İnstitutunun alimləri dərinin səthində bədxassəli melanomanın biomarkerlərini tuta bilən mikroignəli yeni növ plastr hazırlayıblar. Plastr bədxassəli melanoma üçün mühüm biomarker olan tirozinazı aşkarlaya bilən mikroignələrlə təchiz olunub. Bu, melanositlərdən melanin istehsal edən dərinin pigment hüceyrələrindən inkişaf edən bədxassəli bir şüşdür. Dəriddə birbaşa ferment səviyyələrini ölçməklə, xəstəliklə bağlı dəyişikliklər tez bir zamanda müəyyən edilə bilər. İnkişaf artıq sağlam könüllülərdən götürülmüş insan toxuması nümunələri üzərində sınaqdan keçirilib. Əvvəlcə alimlər tirozinazı birbaşa deriyə tətbiq ediblər və sonra onun səthində plastr qoyublar. Tədqiqatçılar qeyd ediblər ki, bu prosedür çox ağrılı deyil. Bundan əlavə, plastrın istifadəsi ənənəvi biopsiya ilə müqayisədə diaqnostik nəticələri daha tez əldə etməyə imkan verir.

Bunları bilirsinizmi?

- * Diş minası bədəninizdəki ən sərt hissədir.
- * Burnunuzla baş barmağınız eyni boydadır.
- * Dişlərinizin kökü dünyaya gəlməzdən 6 ay əvvəl meydana gəlməyə başlayır.
- * Bədəninizin 30 dəqiqədə itirdiyi istiliklə iki litr suyu qaynada bilərsiniz.
- * Hər bir ayağınızda təxminən bir trilyon bakteriya var.
- * Gördüyümüz yuxular 2-3 saniyə davam edir.
- * Sizə istidirsə, dirsəklərinizi soyuq suya salın.
- * Dəri qış ərzində bir qədər solur və tərəvəfini itirir, bunun qarşısını almaq üçün duş qəbulu zamanı dərini bərk sürtmək və təzadlı (gah soyuq, gah da isti) duş qəbul etmək lazımdır. Bu qan dövranını yaxşılaşdırır və solğunluğu aradan qaldırır.
- * Əlləriniz çox kobudlaşmış, dırnaqlarınız sınımışsa, isidilmiş günəbaxan yağında 10-15 dəqiqə saxlayın. Sonra isə əllərinizi yumayın, salftlə silin.
- * Əti bişirərkən yaxşı bulyon almaq istəyirsinizsə soyuq suya, ətin özünün dadlı olmasını istəyirsinizsə, isti suya salın.
- * Əti bişirməmişdən əvvəl duzlamayın, çünki duzdan onun şirəsi çıxır bu da onun keyfiyyətinin itməsinə səbəb olur.
- * Təzə südü işıqda saxladıqda tərkibindəki A və C vitaminləri itir.
- * Südə şəkər (1 l südə 1 çay qaşığı) qatıb qaynatdıqda uzun müddət təzə qalır və vitaminləri itmir.
- * Çəyirdəkli meyvələrdən bişirilmiş kompotları 1 ildən artıq saxlamaq olmaz. Çünki çəyirdəkdə qaldıqca həyat üçün təhlükəli olan sianid turşusu əmələ gəlir.
- * Bir çoxları mürəbbəni mis ləyənlərdə bişirirlər, məsləhət görülür ki, mürəbbə ləyəndən tez boşaldılsın, çünki mürəbbədə zəhərli maddələr əmələ gələ bilər.
- * Büzüşmüş almaları bir neçə saatlığa soyuq suda saxlasanız almalar əvvəlki görkəmini alar.

ABŞ-də dəhşət: Polisin gözü qarşısında alligator itkin düşən qadının meyitini yedi

ABŞ hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları itkin düşən qadının meyitini alligatorun dişləri arasında tapıblar. Polisin açdığı atəş yirtıcının qanlı yeməyini yarımçıq qoyub. Dəhşətli hadisə Texas ştatında baş verib. Hyuston hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları Klir-Leykdə itkin düşən qadını axtarmaq üçün yollanıblar. Axtarışlar onları Horspen körfəzinin sahillərinə aparıb, burada polisler yirtici heyvanın ağzında insan qalıqlarını aşkar ediblər. Alligator itkin düşən qadının meyitini polisin gözü qarşısında yeyib. Heyvanın qadının bədənində daha çox zərər verməməsi üçün yirtici yerində güllələnib.

Heyvanın qadının ölümünə səbəb olub-olmaması hələlik məlum deyil. Bunu məhkəmə ekspertləri araşdıracaqlar. Meyit yarılmazdan əvvəl iş öldürmə hadisələrinin araşdırılması şöbəsinə təhvil verilib. Qeyd olunub ki, Texasda alligatorların ölümcül hücumları çox nadir hallarda baş verir. Burada sonuncu belə hal 2015-ci ildə qeydə alınıb - yaxınlıqda yirtici olarkən üzümək qərarına gələn 28 yaşlı kişiye heyvan hücum edib.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

“Yeni Musavat”ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, “Son dəqiqə” MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500